

Vlaams
Parlement

ingediend op **242** (2019-2020) – Nr. 2
10 november 2020 (2020-2021)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Leefmilieu, Natuur,
Ruimtelijke Ordening en Energie
uitgebracht door Mieke Schauvliege en Piet De Bruyn

over het voorstel van decreet
tot wijziging van het Jachtdecreet van 24 juli 1991,
wat de schrapping van de patrijs
als bejaagbare soort betreft

Samenstelling van de Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie:

Voorzitter: Gwenny De Vroe.

Vaste leden:

Piet De Bruyn, Inez De Coninck, Andries Gryffroy, Freya Perdaens, Wilfried Vandaele;
Bart Claes, Leo Pieters, Sam Van Rooy;
Tinne Rombouts, Koen Van den Heuvel;
Steven Coenegrachts, Gwenny De Vroe;
Johan Danen, Mieke Schauvliege;
Bruno Tobback.

Plaatsvervangers:

Annick De Ridder, Marius Meremans, Joris Nachtergaele, Axel Ronse, Nadia Sminate;
Carmen Ryheul, Stefaan Sintobin, Wim Verheyden;
Robrecht Bothuyne, Lode Ceyskens;
Bart Tommelein, Bart Van Hulle;
Chris Steenwegen, Tine Van den Brande;
Hannes Anaf.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

I.	Toelichtingen door de sprekers	4
1.	Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek.....	4
2.	Vogelbescherming Vlaanderen	6
3.	Natuurpunt	9
4.	Hubertus Vereniging Vlaanderen	11
4.1.	Algemene toelichting.....	11
4.2.	West-Vlaamse casus	15
II.	Vragen en opmerkingen van de leden.....	18
1.	Tussenkost van Mieke Schauvliege	18
2.	Tussenkost van Piet De Bruyn.....	19
3.	Tussenkost van Steven Coenegrachts	20
4.	Tussenkost van Tinne Rombouts	20
5.	Tussenkost van Bruno Tobback	21
6.	Tussenkost van Leo Pieters.....	22
III.	Antwoorden	22
1.	Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek.....	22
2.	Vogelbescherming Vlaanderen	24
3.	Natuurpunt	26
4.	Hubertus Vereniging Vlaanderen	26
IV.	Aanvullende vragen en antwoorden	28
1.	Vragen	28
2.	Antwoorden.....	30
	Gebruikte afkortingen	34
	Bijlagen: zie dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

De Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Energie hield op 13 oktober 2020 een hoorzitting over het voorstel van decreet tot wijziging van het Jachtdecreet van 24 juli 1991, wat de schrapping van de patrijs als bejaagbare soort betreft (*Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 242/1) met de volgende sprekers: Thomas Scheppers namens het Instituut voor Natuur en Bosonderzoek; Jan Rodts namens Vogelbescherming Vlaanderen; Jos Ramaekers en Freek Verdonckt namens Natuurpunt; Dieter De Mets en Bart Coghe namens Hubertus Vereniging Vlaanderen.

De presentaties van de sprekers zijn te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

I. Toelichtingen door de sprekers

1. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek

Patrijzenpopulatie, historiek en factoren

Thomas Scheppers zegt dat het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) twee indicatoren heeft om de populatie van de patrijs te volgen: de Algemene Broedvogelmonitoring Vlaanderen (ABV), een telling van het INBO en Natuurpunt, én de afschotgegevens van de wildbeheereenheden (WBE). Volgens de ABV kent de populatie de laatste drie jaar een stabilisatie of een lichte toename, waarschijnlijk ten gevolge van de droge weeromstandigheden tijdens het voortplantingsseizoen. Toch is er tijdens de volledige periode van 2007 tot 2019 een daling van 47 procent. De afschotgegevens laten eenzelfde trend zien: een lichte toename en stabilisatie in 2017 en 2018 en opnieuw een daling in 2019. Over de volledige periode is er een daling van 42 procent. Eigenlijk is die daling gestart in 1960. Voordien was de populatiedensiteit hoog. Die fluctueerde met de weersomstandigheden in het voortplantingsseizoen. 1960 is de start van de intensievere landbouw, wat gepaard ging met een degradatie van het landbouwlandschap. De kuikenoverleving is op korte termijn gekelder, net zoals de populatie. Sinds 1980 is de daling iets minder sterk en spelen in de verdere achteruitgang van de patrijzen ook andere factoren, namelijk de kuikenoverleving, de overleving van de hen tijdens het broeden, de overleving van het legsel, de overleving van de hen tijdens de winter, de toegenomen druk van parasieten en een hoger percentage afschot omdat de populatie kleiner is.

Tot 2013 werd het INBO vijfjaarlijks geconsulteerd over de jachtopeningsbesluiten. Sinds de invoering van de drempelwaarden om te mogen jagen op patrijzen in 2008, geeft het instituut jaarlijks advies over de gemiddelde voorjaarsstand in de WBE's. Daarnaast beantwoordt het geregeld vragen over de patrijs. In 2019 heeft het INBO zijn kennis over de patrijzenjacht gebundeld in een rapport. Daarin staat een overzicht van de huidige toestand en trend van de patrijs, de evaluatie van de jachtimpact aan de hand van populatiemodellen en een evaluatie van het huidige jachtbeleid.

De belangrijkste conclusies uit de populatiemodellen in de literatuur, is dat jachtmortaliteit grotendeels additief is, wat betekent dat het afschot niet op natuurlijke wijze gecompenseerd wordt. Jacht kan dus een belangrijke negatieve impact hebben op de populatiegroei. Overbejaging, meer dan 20 procent van de najaarsstand, is sowieso nefast voor de populatie. Het risico op overbejaging is groter in gebieden met lage aantallen. Het INBO stelt dan ook voor Vlaanderen op te delen. In gebieden met lage aantallen en dichtheden is een al dan niet tijdelijk jachtverbod wenselijk. Dat beperkt het risico op overbejaging. Ook voor gebieden met een hoge jachtintensiteit stelt het INBO een tijdelijk jachtverbod voor, om de overbejaging die er is te stoppen. In gebieden waar grootschalig habitat herstel bezig of gepland

is, beveelt het een verbod aan om de kansen op herstel te verhogen. Voor de overige gebieden zijn er momenteel onvoldoende data om een keuze te maken tussen twee scenario's. Een jachtverbod zou tijd winnen om habitatmaatregelen te implementeren. Als het verbod tijdelijk is, komen er best meteen randvoorwaarden voor de heropening van de jacht. Een tweede scenario is jacht toestaan, ervan uitgaande dat het voordeel van habitatverbetering door jagerij groter is dan de jachtmortaliteit. Ook in dat geval zijn bijkomende inspanningen voor habitatverbetering nodig.

Jachtbeleid

De achteruitgang van de patrijs heeft geleid tot een strengere jachtwetgeving, met in 2008 de invoering van de verlengde patrijzenjacht. Daardoor werd één van de twee jachtmaanden gebonden aan voorwaarden: een voldoende voorjaarsstand van drie koppels per 100 ha open ruimte; enkel op een cluster van jachtterreinen in dezelfde wildbeheereenheid; een wildbeheerplan gericht op een betere staat van instandhouding van de patrijs. In 2014 werden de voorwaarden verstrengd waardoor het enkel maar mogelijk is om binnen een wildbeheereenheid te jagen, op voorwaarde dat de drempelwaarde bereikt is en er een faunabeheerplan met patrijsvriendelijk beheer is.

Het wilddrapport dient om het jachtverbod in gebieden met lage dichtheden, minder dan drie koppels per 100 ha open ruimte, te evalueren. In dergelijke rapporten wordt de voorjaarsstand van een aantal wildsoorten gevraagd, maar de telmethode wordt niet gespecificeerd. Er is geen gestandaardiseerd telprotocol, waardoor het INBO niet weet op welke manier de cijfers verzameld worden, dus niet kan beoordelen hoe accuraat en precies de cijfers zijn. In tegenstelling tot in Duitsland is er in Vlaanderen geen studie die de gerapporteerde cijfers valideert.

Twee derde van de wildbeheereenheden jaagt op patrijzen. Een aantal rapporteert zeer hoge dichtheden, in andere zijn er, sinds de invoering van de drempelwaarden, opvallende toenames in de voorjaarsstand. Het aantal wildbeheereenheden dat voldoet aan de drempelwaarde is sinds 2008 gestegen, terwijl over dezelfde periode de populatie een sterke achteruitgang kent. Dat doet vragen rijzen over de bruikbaarheid van de cijfers.

In de wetgeving is er niets om overbejaging, dus meer dan 20 procent van de najaarsstand, tegen te gaan. Het INBO heeft op basis van de cijfers van de jachtsector de jachtintensiteit per WBE bepaald. De conclusie is dat die data te veel onzekerheden opleveren voor uitspraken op Vlaams niveau. Er zijn aanwijzingen dat de jachtintensiteit in een aantal WBE's te hoog ligt.

Een tweede voorwaarde om te mogen jagen is patrijsvriendelijk beheer. Het ANB voert momenteel geen terreinverificaties uit. Nochtans is het belangrijk na te gaan in welke mate de bijkomende mortaliteit door jacht gecompenseerd wordt door patrijsvriendelijk beheer door de jachtsector zelf. Het belangrijkste instrument om habitatmaatregelen in het landbouwgebied te implementeren zijn de beheerovereenkomsten die landbouwers afsluiten met de VLM. Relevant voor patrijzen zijn er in 2020 beheerovereenkomsten afgesloten voor ongeveer 7000 hectaren, met ongeveer 500 km hagen en heggen en voor een bedrag van ongeveer 14,5 miljoen euro.

De jachtsector kan habitatmaatregelen implementeren op de eigen terreinen. Uit een enquête van de Hubertus Vereniging Vlaanderen in 2017, bleek dat ongeveer 60 procent van de landbouwers-jagers een beheerovereenkomst afgesloten heeft. Uit een enquête van de VLM blijkt evenwel dat het aandeel landbouwers dat ook jager is slechts 8,5 procent bedraagt. Allicht draagt de jachtsector meer bij door landbouwers te informeren en te sensibiliseren voor de beheerovereenkomsten.

Daarover bestaat geen cijfermateriaal. Naar de motieven van de landbouwer om in te tekenen op een beheerovereenkomst wordt niet gepeild.

Over de kwantiteit en de kwaliteit van habitatmaatregelen zijn er wel studies. De minimale hoeveelheid oppervlakte aan hoogkwalitatieve habitat die nodig is om een effect te hebben op de populatietrend, is volgens Europa 7 procent. De weinige studies die het effect op de doelsoorten beoordelen, wijzen op een gering effect van de huidige maatregelen. De indicator Landbouw van de Algemene Broedvogelmonitoring toont aan dat de populatietrend van achttien vogelsoorten die typisch voorkomen in het Vlaamse landbouwgebied, blijft dalen.

Kortom, de jachtmortaliteit verlaagt de voorjaarsstand. Uit simulaties blijkt dat een jachtverbod op zich niet volstaat voor soortherstel. In Nederland, Luxemburg en Zwitserland is de jacht immers gesloten maar gaat de populatie nog steeds achteruit. Jacht is immers niet de primaire oorzaak van de achteruitgang van het patrijsbestand, dat is de achteruitgang van hun habitat in landbouwgebied. Kortom, habitatverbetering is cruciaal voor populatieherstel. Een tijdelijk jachtverbod heeft het voordeel dat de jachtsector gemotiveerd blijft voor habitatverbetering. Het is dan belangrijk om criteria te bepalen wanneer het jachtverbod wordt opgeheven.

Voor het jachtbeleid ziet het INBO drie scenario's. Vooreerst dat de jacht overal toegestaan wordt. De volledige verantwoordelijkheid voor het duurzame beheer wordt dan aan de jachtsector toevertrouwd. Een tweede mogelijkheid is een volledig al dan niet tijdelijk jachtverbod. Het derde scenario is moeilijker, namelijk een gedifferentieerd jachtbeleid met een afbakening van gebieden met en zonder, al dan niet tijdelijk, jachtverbod. Die gebieden kunnen de wildbeheereenheden zijn, maar even goed de faunabeheerzones of de provincies. Voor dergelijke differentiatie zijn er betere monitoringgegevens nodig. Het kabinet heeft recent een onderzoekopdracht gegeven voor een rapport over de verschillende telmethodes. Samen met de jachtsector zal beslist worden welke telmethode er vanaf het voorjaar zal worden gebruikt. Daarnaast is het de bedoeling een controlesysteem op te zetten om de cijfers te valideren.

2. Vogelbescherming Vlaanderen

Jan Rodts dankt de commissie omdat ze Vogelbescherming Vlaanderen vzw de kans geeft een lans te breken voor een betere bescherming van de akkervogel bij uitstek, de patrijs. Niemand kan ontkennen dat de soort flink achteruitgaat, zowel in Vlaanderen als in de rest van Europa. Dat is niet louter het gevolg van de jacht op de soort. Vlaanderen is een stipje op de Europese kaart. De totale oppervlakte bedraagt slechts 13.625 km² of 1.362.500 hectare. Niet minder dan 46 procent van die oppervlakte wordt ingenomen door landbouw. Met die 622.000 hectare open ruimte moet het volgebouwde Vlaanderen het doen. Het is dan ook bijzonder jammer dat in de meeste landbouwgebieden geen plaats meer is voor natuur. Vele dieren zien hun favoriete habitat verdwijnen of teruggebracht tot de kleine perceeltjes waar aan natuurinclusieve landbouw wordt gedaan. Heel wat wilde dieren, vogels maar ook zoogdieren, kunnen niet overleven in een uitgekleed landschap dat geen perspectieven biedt om op een succesvolle manier voor het nageslacht te zorgen. Hun biotoop is voor een groot deel steriel geworden. De weinige natuurgebieden en -reservaten vormen voor heel wat soorten de laatste toevluchtsoorden. De maisvelden, goed voor 47.124 hectare zijn woestijnen waar voor wilde dieren niets te rapen valt, uitgezonderd een beetje schuilmogelijkheid. De biodiversiteit is er nul.

Het zou al een flinke slok op de borrel schelen als er in het huidige Vlaamse landbouwareaal opnieuw wat ruimte gaat naar kleine en lintvormige landschapselementen zoals bosjes, bomenrijen, heggen en kruidenrijke akkerranden waar wilde dieren kunnen schuilen, zich ongezien naar andere gebieden kunnen verplaatsen

en met succes voor het nageslacht kunnen zorgen. Bovendien zorgen deze landschapselementen ervoor dat er rond akkers en weilanden minder kans is op erosie, een win-winsituatie dus.

Hier en daar zijn er initiatieven om akker- en weidevogelsoorten meer kansen te bieden, maar die zijn te fragmentarisch om de achteruitgang van deze kwetsbare en bedreigde vogelsoort te stoppen. In Ramskapelle en Boekhoute bijvoorbeeld werd meer dan 7 procent hoogwaardige habitat gecreëerd voor de patrijs. Sommige percelen zijn ingezaaid met een bloemenmengsel speciaal voor deze iconische akkervogel. De hoeveelheid insecten bepaalt de zogenoemde Chick Food Index (CFI) op die locatie. Uit onderzoek blijkt dat die index hoger moet zijn dan 0,7 om de kuikenoverleving op een peil te houden waarbij de patrijzenpopulatie constant blijft. De partridgebloemenblokken hadden in elke regio een CFI-waarde hoger dan 0,7 en zijn voor de kuikens dus in principe een geschikte habitat om voedsel te zoeken. Naast het verdwijnen van kleine landschapselementen, de intensivering van de landbouw en de opgang van de monocultuur heeft de fauna ook fel te lijden onder het overmatige gebruik van herbiciden en insecticiden. Dat doodt het voedsel waarmee de kuikens worden grootgebracht.

Geen kruiden in het landbouwgebied betekent doorgaans ook geen insecten. Een keverbank heeft een opgehoogde structuur die ervoor zorgt dat de grond snel droogt, waardoor ze de ideale overwinteringslocatie is voor nuttige insecten. Die insecten dienen niet alleen als voedsel voor de patrijzenkuikens, ze bestrijden ook plaagsoorten op de nabijgelegen akkers. De keverbank is dus zowel een kwaliteitsvolle leefomgeving voor insecten en akkervogels als een natuurlijke plaagbestrijding voor de landbouwer. Een andere nefaste factor voor veel vogelsoorten is het te vroeg maaien in het voorjaar. Patrijzen nestelen op de grond, in hoog gras, tussen groeiende landbouwgewassen of aan de basis van heggen, struikgewas of jonge bomen. Door vroeg in het voorjaar te maaien, worden volledige legsels en zelfs broedende hennen vernietigd. Voorts spelen ook de weersomstandigheden in het voorjaar een belangrijke rol. Overvloedige regen in het voorjaar kan nefast zijn voor de kuikenoverleving. Patrijzenkuikens zijn immers meer dan hun ouders gevoelig voor onderkoeling en kunnen bovendien vast komen te zitten in de modder op de akkers.

Vogelbescherming Vlaanderen is uiteraard niet blind voor een andere factor, namelijk predatie door zogenaamde generalistische rovers als de vos. De vos vervult een belangrijke functie in een ecosysteem, niet alleen als natuurlijke bestrijder van voor de landbouw schadelijke knaagdieren, maar ook als aaseter. Een diersoort (de vos) bestrijden om een andere diersoort (de patrijs) te helpen overleven, is voor Vogelbescherming Vlaanderen problematisch.

En dan is er de impact van de jacht op de patrijzenpopulatie. Het afsluiten van beheerovereenkomsten tussen de overheid en landbouwers kost geld aan de gemeenschap. Het is voor Vogelbescherming Vlaanderen totaal onbegrijpelijk dat de Vlaamse overheid enerzijds investeert in de levenskwaliteit van een vogelsoort die als kwetsbaar staat aangeduid op de Rode Lijst en anderzijds de jacht op diezelfde soort toestaat. Dit is contradictorisch en inefficiënt, onmogelijk uit te leggen aan de Vlaamse belastingbetaler.

Vogelbescherming Vlaanderen doet zelf niet aan monitoring. Voor haar campagnes baseert ze zich op cijfermateriaal van overheidsdiensten zoals het INBO. De vereniging volgt ook van nabij de trends van vogelsoorten in Europa. Uit de gegevens van net geen 40 jaar uit 28 Europese landen, blijkt dat de aan het agrarisch landschap gebonden vogelsoorten het bijzonder slecht doen. Het Europese monitoringprogramma maakt duidelijk dat de trends op korte en op lange termijn voor de zogenaamde farmland birds zeer slecht zijn, met een achteruitgang van 57 procent ten opzichte van 1980. Het is verwonderlijk dat er überhaupt nog patrijzen zijn.

Het INBO haalt zijn cijfers over de patrijzenpopulatie uit de databank Algemene Broedvogels Vlaanderen of kortweg het ABV-project. Het INBO baseert zich ook op telgegevens van Natuurpunt, onder andere via www.waarnemingen.be. Jagers tellen ook patrijzen, alleen niet op een gestandaardiseerde wijze.

Er is een groot verschil tussen de telgegevens van de wildbeheereenheden en die van het INBO. De jagers tellen 24.698 broedparen, terwijl het INBO slechts 5000 broedparen aangeeft met een maximale bovengrens van 10.000. Een verschil van enkele tientallen of zelfs honderden broedparen, is aannemelijk, een verschil van meer dan 50 procent niet.

Het uitzetten van patrijzen die in gevangenschap zijn gefokt, jaagt het aantal individuele patrijzen in een jachtgebied de hoogte in. Eind september werden in de streek rond Veurne lokpatrijzen en enkele tientallen tamme dieren in beslag genomen door de Natuurinspectie van het ANB. Vogelbescherming Vlaanderen juicht de kordate beslissing van minister Zuhal Demir toe om daar de jacht te sluiten voor de rest van het jachtseizoen. Vogelbescherming Vlaanderen meldde zich bij het parket als benadeelde in deze zaak omdat dergelijke illegale praktijken haar statutaire doelstellingen raken. In het VRT-journaal van 4 oktober kon de voorzitter van de plaatselijke WBE het misbruik op één rotte appel steken. Dat excuus wordt al meer dan dertig jaar te pas en te onpas gebruikt: als er roofvogels vergiftigd worden, als een beschermde vogelsoort is afgeknald, als een vos in een klem of een strop is gesukkeld enzovoort. Toch wordt die rotte appel er zelden uitgegooid. Het gaat zelfs verder: bestuursleden van de Hubertus Vereniging Vlaanderen die ook advocaat zijn, treden in dergelijke zaken op als raadgever van de verdachte jager(s). Voor de spreker is de hele mand rot. Hij acht het onmogelijk dat collega-jagers van de patrijzenuitzetter in de streek rond Veurne niet op de hoogte waren van deze illegale jachtdaad. Jagers merken in hun jachtrevier doorgaans alles op. Lokkooien met patrijzen om de uitgezette vogels in het jachtgebied te houden, zouden niet onopgemerkt blijven.

Het uitzetten van patrijzen is niet nieuw. De spreker maakte er foto's van in 2010 in de Vlaams-Brabantse gemeente Neerijse. Omdat er op dat ogenblik niemand van de Natuurinspectie ter plaatse kon komen, stelde de politie van de zone Dijleland een pv op. De vogels werden in beslag genomen. Gezien de lage lokkooi zou ook een pv wegens inbreuken op de wetgeving inzake het welzijn en de bescherming van dieren terecht geweest zijn. Het imago van dieren- en natuurvriend dat de jagers zich aanmeten, smelt door dergelijke voorvallen als sneeuw voor de zon. De lokpatrijzen werden in slechte conditie overgebracht naar een erkend opvangcentrum voor vogels en wilde dieren. De patrijzen van Veurne werden op bevel van het agentschap geëuthanaseerd.

Dat patrijzen massaal in gevangenschap worden gefokt, bewijst de website NV Europe Hunting, waarop reclame wordt gemaakt voor de aankoop van patrijzen. Een andere vraag die de vogelbeschermers bezighoudt, is welke impact de niet-traceerbare kweekpatrijs heeft op de zuivere Vlaamse patrijzenpopulatie. Gencontaminatie is er zeker al. Het standpunt van Vogelbescherming Vlaanderen is duidelijk: de jacht op een soort die als kwetsbaar aangeduid staat op de Rode Lijst van Vlaamse broedvogels mag niet mogelijk zijn. Jacht toestaan op gelijk welke vogelsoort op die lijst is inconsequent beleid. De organisatie pleit voor een onmiddellijke afschaffing van de jacht op deze akkervogel en voor extra overheidsmiddelen om de habitat van deze soort op te waarderen.

Nederland voert wel een consequent beleid en voerde in 1998 een jachtverbod in, het jaar waarin de vogel als kwetsbare soort op de Rode Lijst gezet is. In 1991 is bij onze noorderburen een bescheiden soortbeschermingsplan opgestart, het Herstelplan Leefgebieden Patrijs, gelanceerd door het Nederlands Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij. Het plan leidde enkel tot kleinschalige initiatieven

en experimenten, onvoldoende om het tij te keren. Het soortbeschermingsplan raakte volgens Vogelbescherming Nederland in de vergetelheid. De achteruitgang van de patrijs is niet gestopt.

Een vaak gehoord argument, zowel van jagers als van de wetenschap en de overheid, is dat wanneer de jacht op de patrijs zou worden gesloten, de jagers niet langer gemotiveerd zullen zijn om inspanningen te leveren om bijvoorbeeld de habitat van de patrijs op te waarderen. Dit is de reinste vorm van eigenbelang. Die vorm van soortenbeheer heeft niets met natuurbeheer of natuurbescherming te maken.

De Kerkuilwerkgroep Vlaanderen bestaat al sinds 1982. Hij heeft onder meer een drieduizendtal kerkuilkasten gehangen en werkt aan biotoopverbetering in de buurt ervan. In 2019 werden in Vlaanderen 1389 kerkuilbroedparen geregistreerd tegenover slechts 23 in 1982. Als de werkgroep volgens dezelfde logica als de jagers zou functioneren, zou hij het recht opeisen om enkele van die kerkuilen te gebruiken voor bijvoorbeeld roofvogeldemonstraties. Medewerkers van de werkgroep Grauwe Gors zouden in dat geval, van zodra er genoeg grauwe gorzen zijn, vogels mogen vangen en in een volièrre houden. Net als de organisaties die broedende grauwe kiekendieven in uitgestrekte graanvelden behoeden voor uitmaaien, doen ze dat echter enkel in het algemeen belang, in het belang van de soort. Ze halen uit hun inspanningen geen enkel persoonlijk voordeel. Tenzij dan het genoeg om een steentje te kunnen bijdragen aan het in stand houden van een vogelsoort die als bedreigd gecatalogeerd staat op de Rode Lijst.

Vogelbescherming Vlaanderen heeft alvast een logo voor het jachtverbod klaar. Ze rekent erop dat de Vlaamse overheid alles in het werk zal stellen om de patrijs te behoeden voor uitsterven, wat in de eerste plaats het sluiten van de jacht vergt. In het Jachtdecreet staan er trouwens nog andere vogelsoorten van de Rode Lijst, zoals het korhoen dat uitgestorven is en de slob- en de tafeleend, die bijna in de gevarezone zitten. Van de watervogels die nog in dat decreet staan, is het bijvoorbeeld ook slecht gesteld met de wintertaling en de watersnip. Voorts zijn ook de zomertaling en de Kievit bedreigd. Vogelbescherming Vlaanderen maakt zich voorts zorgen over enkele zoogdiersoorten die nog steeds in het Jachtdecreet staan, maar waarop de jacht al vele jaren niet geopend is, zoals de bunzing, de hermelijn, de wezel en de boommarter. Vogelbescherming Vlaanderen steunt dus dit voorstel van decreet en hoopt dat de bevoegde minister van Omgeving zich erachter schaaft.

3. Natuurpunt

Waarom de patrijs het slecht doet en hoe kan het tij keren?

Jos Ramaekers, Natuurpunt, licht vooreerst toe waarom de patrijs het slecht doet. Hij neemt daarvoor een klacht bij de Europese Unie als uitgangspunt: de Natuurschutzbund Deutschland (NABU) klaagt de Duitse staat aan wegens nalatigheid de patrijs te beschermen. Hij bestempelt, net als de vorige sprekers, de achteruitgang van het landschap als het fundamentele probleem, met name de uitkleding van de permanente landschapsstructuren en de intensivering van de teelten. Naast het gebrek aan schuilplaatsen, hypothekeert het gebruik van pesticiden het overleven van vooral de kuikens. Daardoor zijn er in de herfst te weinig patrijzen om met een gezonde populatie de winter door te komen. Naarmate het gebruik van sproeivloeistoffen toeneemt, wordt de patrijs meer afhankelijk van de overblijvende landschapsstructuren. Daarnaast is er heel wat akkerland omgezet in maisteelt, wat voor patrijzen en voor veel andere akkerfauna geen geschikt leefgebied is. De intensievere landbouwtechnieken, met vroege oogsten en maaien, tussentijdse teelten enzovoort, maken dat patrijzen nog moeilijk nestplaatsen vinden. Een uitgekleeft landschap is gemakkelijker leesbaar, ook voor predatoren, die zich

gemakkelijker kunnen verplaatsen tussen kleinere landschapselementen en groenstructuren. Dat is echter maar een secundair probleem. Ook het jagen van een aantal dieren dat niet over het overtal gaat – het aandeel dat kan gemist worden om de populatie op peil te houden – veroorzaakt de achteruitgang van de soort niet. Bij een geschikt biotoop kan de patrijs zich zeer snel voortplanten. Als dat biotoop er niet meer is, kan jacht wel de druppel te veel zijn.

Uitzetten is evenmin een oplossing, wegens het risico op genetische vervuiling door bijvoorbeeld soorten uit te zetten die niet geschikt zijn voor de weersomstandigheden. De patrijs vertoont daarenboven heel snel domesticatieverschijnselen. Gekweekte patrijzen leggen veel eieren, maar broeden niet vaak meer. Kruising met wilde dieren verergert het probleem.

De belangrijkste factor om het tij te keren, is de basisnatuurkwaliteit in landbouwgebied verhogen met voldoende niet-productief natuurlijk areaal. Bijkomende tijdelijke maatregelen zijn foerageruimtes voor kuikens in akkergebied. De eerste pijler van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) legt de parlementen van de lidstaten op te zorgen voor voldoende permanente structuren in het landschap, namelijk 10 procent. Daarom vraagt hij de Hubertus Vereniging Vlaanderen, die volgens haar publicaties ook voor herstel van de landschapskwaliteit is, om samen met Natuurpunt NABU te vervoegen en Vlaanderen en België in gebreke te stellen voor de slechte toestand van de habitat van de patrijs.

Ruis rond (jacht op) de patrijs

De jachtsector telt zelf en komt tot andere aantallen dan het INBO of de vogeltellingen. Natuurpunt heeft twijfels over de objectiviteit. Zelf tellen stimuleert het risico op valsspelen, zoals extra patrijzen uitzetten. Het INBO stelt trouwens zelf ook de juistheid van de cijfers in vraag. Kortom, er zijn objectieve gegevens nodig, geleverd door een neutrale organisatie.

Voor het afwegingskader om jacht toe te staan, bijvoorbeeld de ondergrens van drie koppels per 100 hectare open ruimte, ontbreekt een wetenschappelijke basis. Het enige vergelijkingspunt is het Partridgeproject dat, op basis van Britse cijfers, een minimumaantal van 4,5 koppels per 100 hectare bij aanvang van het broedseizoen vooropstelt. De tweede voorwaarde voor jacht is voldoende patrijsvriendelijk beheer, waarbij de kwaliteit van het landschap verbetert. Zowel die voorwaarde als de beoordeling ervan is onvoldoende wetenschappelijk. Op basis daarvan concludeert Natuurpunt dat de voorwaarden voor de opening van de jacht niet vervuld zijn. Uitzetten is evenmin een oplossing. Zo lang de focus op de jacht ligt, verengt de motivatie tot landschapsmaatregelen voor de bejaagbare soort, niet voor algemeen landschapsherstel. Predatorcontrole en bijvoederen zijn louter symptoombestrijding.

Ook de jagerij doet geregeld onderzoeken, onder meer naar de patrijs. Dat is op zich een goede zaak, maar de natuursector wordt daar zelden bij betrokken, waardoor de onderzoeken een brede basis en neutraliteit missen. Vaak zijn de onderzoeken gefocust op de rol van predatoren en gaat er veel minder aandacht naar de kwaliteit van het landschap. Het gebrek aan transparantie leidt daarenboven tot wantrouwen tussen de actoren in het buitengebied.

Hoe verder?

Jos Ramaekers juicht dit maatschappelijke debat over de patrijs toe. Het doel voor Natuurpunt is een goede toestand van de patrijs en de andere akkerfauna en -flora. Dat vergt in eerste orde de aanpak van de voornaamste oorzaak, namelijk een herstel van een robuust patrijsvriendelijk landschap en een objectieve monitoring daarvan. Voor de jacht ziet Natuurpunt drie opties. Vooreerst een schorsing

van de jacht tot de patrijs terug in goede toestand is, iets wat op basis van wetenschappelijke informatie moet worden gewaarmerkt door een neutrale organisatie. Zo lang de status van de patrijs op de Rode Lijst kwetsbaar of slechter is, is het ongepast jacht toe te staan. Eens er opnieuw oogstbaar overschot is, kan er nagedacht worden over de heropening van de jacht.

Een tweede optie is de jacht niet schorsen zodat jagers gemotiveerd blijven om landschapsmaatregelen te nemen. Controle en toezicht worden dan duurder. Voorts zijn er extra onderzoek en maatregelen nodig om alle achterpoortjes, bijvoorbeeld uitzetten, te sluiten. In beide opties is het herstel van het robuust landschap via de eerste pijler van het GLB noodzakelijk.

Natuurpunt verkiest de eerste optie wegens de status van de patrijs op de Rode Lijst en de onvoldoende onderbouwde argumentatie voor behoud van de jacht. Natuurpunt vindt dat publieke middelen voor publieke doelen, zoals een kwalitatief landschap dat is, moeten worden gebruikt en niet voor individuele belangen.

4. Hubertus Vereniging Vlaanderen

4.1. Algemene toelichting

Dieter De Mets merkt dat iedereen bekommerd is om het voortbestaan van de patrijs, ook wel veldkiek of veldhoentje genaamd. Illegaal uitzetten van patrijzen vinden de meeste Vlaamse jagers onaanvaardbaar en schandelijk. De Hubertus Vereniging Vlaanderen, de deelnemers aan het Vlaamse patrijzenproject en vele Vlaamse jagers, voelen zich bedrogen door de enkelingen die valsspelen. Ook de HVV heeft zich laten registeren als benadeelde partij van de illegale uitzetting in Veurne. Ze wil hiermee duidelijk maken dat ze het niet meer zal dulden. Tegenstanders van de jacht zullen dit incident aangrijpen om te argumenteren dat illegaal uitzetten van dieren een algemeen iets is, de norm in plaats van een uitzondering. Op een studiedag in Gent in 2018 gaf het ANB een toelichting over de inbreuken tegen het milieubeheerrecht: op 922 gecontroleerde personen werden 102 inbreuken vastgesteld, of een nalevingsgraad door jagers van 90 procent. Het niet-dragen van het jachtverlof komt trouwens ook in die statistieken terecht. Het is dus niet zo dat 10 procent van de jagers illegaal wild uitzetten.

Het onderzoek naar de inbreuk in Veurne loopt nog, het dossier is nog niet aan het parket overgemaakt, er is nog geen uitspraak, maar toch heeft de toezichthouder al een beslissing genomen. Een overtreder moet zwaar aangepakt worden als de feiten aangetoond zijn. De HVV zal zich beraden over wat ze met dergelijke leden doet. Een volledige autosnelweg afsluiten omdat er hardrijders zijn, gebeurt evenwel niet. Als de overheid wil dat een wildbeheereenheid zelf kan optreden en de sociale controle in eigen rangen verhoogt, moet ze haar daarvoor de slagkracht geven.

Ideaal leefgebied van de patrijs

“De afname van het geschikt leefgebied met voldoende nestgelegenheid, zomer- en wintervoedsel, heeft ervoor gezorgd dat tal van akkersoortvogels in Vlaanderen er de laatste jaren sterk op achteruit zijn gegaan. Typische akkervogels zoals veldleeuweriken en patrijzen zijn er veel minder. Het Verenigd Koninkrijk, Nederland en Duitsland kennen dezelfde trend. Maatregelen zijn dus nodig om de achteruitgang te stoppen en te zorgen voor meer duurzame akkervogelpopulaties.” Die zinnen haalt de spreker op de website van het INBO ter toelichting van het Interreg-project Partridge. Terreinmaatregelen zijn dus nodig om het tij te doen keren.

Na de industriële revolutie en zeker na de Tweede Wereldoorlog zijn Vlaanderen en de wereld fel veranderd. Het ruimtebeslag, de ontbossing, de schaalvergroting

in de landbouw, het verdwijnen van kleine landschapselementen, de vervuiling en de daling van de lucht- en waterkwaliteit werkten het biodiversiteitsverlies in de hand. De voorbije vijftig jaar is de mondiale biodiversiteit met 69 procent gedaald en de daling gaat nog steeds voort. Het ideale leefgebied van de akkerfauna is een kleinschalig, extensief landschap, een mozaïek van graanvelden en weides, afgezoomd met grachten en houtkanten, doorspekt met kleine landschapselementen. De homogenisering is een bijkomende evolutie. Dieren die grote leefgebieden of specifieke milieukwaliteit nodig hebben, maken plaats voor generalistische soorten die overal gedijen. De spreker toont enkele sfeerbeelden van natuurelementen die biotopen herstellen en aangelegd zijn door jagers.

Rol van de jacht

Volgens Cedric De Haes, cartograaf bij de Hubertus Vereniging Vlaanderen, is ongeveer 870.000 hectare ingekleurd als jachtgebied, waarvan 655.000 hectare open ruimte. Vlaanderen telt ongeveer 18.000 hectare erkend natuureservaat, waarvan ongeveer 6000 hectare open ruimte. Om de patrijs te behouden, is de inzet nodig van zij die actief zijn op het grootste openruimtegebied, namelijk de jagers. Dat vergt doorgaans een actief herstelbeheer en geen nulbeheer. De bejaagbaarheid van een soort is voor de jager de stimulans om zich in te zetten voor het behoud ervan, wat niet betekent dat er ieder jaar op gejaagd wordt. Net die drijfveer dreigt met het voorstel van decreet weg te vallen. Uit zorg voor de patrijs startte de HVV in 2017 het Vlaamse patrijzenproject met drie pijlers: habitatverbetering, voeding en predatorcontrole. Het is misschien wel dit project dat het tij licht doet keren, en niet, zoals de spreker van het INBO denkt, de warme weersomstandigheden.

Laatste telgegevens ABV

Het technische rapport van het INBO dat de licht positieve trend vermeldt, is gebaseerd op teldata van de ABV tot en met 2019. De stijging is statistisch niet significant, omdat er jaarlijks slechts een derde van de telhokken geïnventariseerd wordt. Pas vanaf volgend jaar, als de driejarige cyclus ten einde is, kan beoordeeld worden of de trend statistisch significant is. Nu al wordt de evolutie tussen 2007-2009 en tussen 2019-2020 bestempeld als een daling en niet als een sterke daling. Het zou kunnen dat de patrijzenpopulatie daardoor in een gunstigere categorie van instandhouding kan ingedeeld worden: niet langer kwetsbaar maar bijna in gevaar. De stijging van de voorjaarsstand tussen 2015 en 2017 is trouwens sterker in WBE-gebieden en jachtrevieren die deelnemen aan het Vlaams patrijzenproject. Dat blijkt uit de eigen telgegevens van de HVV.

Voorstel van decreet

In het voorstel van decreet wordt gewezen op het feit dat de tellingen in het kader van de algemene broedvogeltellingen volgens een gestandaardiseerde manier verlopen en die van jagers niet. Nochtans verlopen de voorjaarstellingen van de patrijs, volgens een met het INBO kortgesloten telprotocol; dus een gestandaardiseerde telmethode. In opdracht van het kabinet zal de methode op basis van de terreinervaringen en samen met het INBO en het ANB gefinetuned worden.

Jagers zijn dagelijks of wekelijks aanwezig op hun jachtrevier. Toch worden hun cijfers gecontesteerd, zij het niet door de indieners van het voorstel van decreet, die wijzen enkel op de grote kloof. Andere stakeholders verweten op overlegmomenten de jagers dat ze de cijfers doelbewust manipuleren. Dieter De Mets klaagt de framing aan dat jagers leugenachtig zijn en opposenten de waarheid in pacht hebben. In het voorstel staat ook dat een sterk gedaald afschot een indicator is dat de soort achteruitgaat, terwijl dat enkel het gevolg is van het sensibiliseren van de jachtsector. De HVV heeft immers opgeroepen om het afschotpercentage

van 20 procent van de najaarsstand niet te overschrijden. De jagers houden die najaarstelling, zonder dat de overheid dat oplegt. Het is immers niet louter het aantal koppels per oppervlakte dat het succes van de soort bepaalt, maar ook het aantal nakomelingen, dat pas kan worden geteld in het najaar. De jagers houden met beide rekening. Voor de Vlaamse overheid mag er geschoten worden in een gebied waar drie koppels zijn, ook al hebben die amper nakomelingen. Voor de jagers kan dat niet. Allicht zijn er nog gebieden waar het afschot wel groter is dan 20 procent. Ook Thomas Scheppers hanteert trouwens geen correcte cijfers, zo jagen er geen 116 maar 102 WBE's op patrijs. Iedereen goochelt dus met en contesteert cijfers.

In de toelichting bij het voorstel van decreet staat dat gebieden met een voorjaarsstand van 4 koppels per 100 ha, een waarde gehaald uit het soortenbeschermingsprogramma voor de akkervogels, schaars geworden zijn. Bepaalde stakeholders en beleidsmakers willen de drempelwaarde van 3 naar 4 koppels in het voorjaar optrekken. Die norm komt uit het Verenigd Koninkrijk waar door de Enclosure Act de gronden omzoomd zijn met hagen, heggen en grachten. Dat hier opleggen zonder habitattherstel is onzinnig en onhaalbaar.

Oorzaken van de achteruitgang van de patrijs

Jacht wordt in de wetenschappelijke literatuur niet genoemd als een hoofdoorzaak in de achteruitgang van de patrijs. Desondanks is duidelijk dat niet-duurzaam afschot een belangrijke bijdrage levert in de daling en net daarom ijvert de HHV ertegen. Het effect van sensibilisering en wildbeheer is echter voldoende. Habitatverbetering voor de patrijs en dus eigenlijk ook voor de haas en vele akkervogels wordt voornamelijk uitgevoerd op initiatief van jagers. Tal van studies tonen aan dat betere habitats zorgen voor een nettostijging van de populatie. Kortom, een jachtverbod is niet zaligmakend en kan zelfs contraproductief zijn omdat de terreininspanningen op de 650.000 hectare open ruimte kunnen wegvallen. Als de jager niet meer mag jagen, zal hij niet langer geïnteresseerd zijn om zich in te zetten voor de overleving van de soort.

De kwaliteit van het landbouwland moet beter. Voorts moet nagegaan worden hoe het pesticidegebruik kan verminderen en hoe er kleine landschapselementen kunnen worden aangelegd. De habitatkwaliteit is de basis voor soortenherstel. Dat algemeen principe kwam ook aan bod op de studiedag 'In Vlaamse savannes en Waalse regenwouden'. Meer extensieve landbouw, andere vergroeningsnormen, een gewijzigd mairegime zijn beleidskeuzes, vooral afhankelijk van het Europese niveau. Het schrappen van de jacht op de patrijs zou betekenen dat de inzet voor het behoud van de patrijs enkel bij de landbouwsector komt te liggen. Dat werkt de verdere verkokering in de hand. Een transversale aanpak lijkt de beste keuze met inbreng van de jachtsector, de landbouwsector, de natuursector.

Wintervoedsel veiligstellen kan via habitatmaatregelen zoals fauna-akkers, vogelvoedselgewassen, bloemenranden enzovoort. maar ook via kunstmatige bijvoeding. Aan het einde van de winter is er een zogenaamde hungry gap, een periode waarin granen en zaden schaars zijn. Zelfs in de specifiek voor wintervoedsel aangelegde habitats zijn zaden en granen dan uitgeput. In de winter komen daar ook de kauwen en kraaien op foerageren, waardoor er minder overblijft voor de patrijzen. Wetenschappelijk is aangetoond dat fazanten als gevolg van kunstmatige bijvoeding een betere lichaamsconditie hebben tijdens het broedseizoen. Patrijzen die kunstmatige bijvoeding krijgen, doen het in Frankrijk beter, met hogere dichtheden tot gevolg. Bijvoederen tijdens de wintermaanden helpt ook heel wat andere akkervogels zoals de geelgors, grauwe gors, groenling. De spreker verwijst naar een voorbeeld in het Groot-Brittannië, vermeld op een demosite van de Game & Wildlife Conservation Trust, waar het aantal zangvogels sterk verminderde nadat het bijvoederen in de winter werd stopgezet.

Een derde pijler is de predatiecontrole. De gestegen predatiedruk is één van de oorzaken van de daling van de patrijzenpopulaties in West-Europa. Predatorcontrole draagt dus bij tot een herstel van de populatie. In één onderzoek steeg de najaarsstand met 75 procent ten gevolge van een actieve predatiecontrole. Na drie opeenvolgende jaren was de najaarsstand 3,5 keer groter, de voorjaarspopulatie steeg met een factor 2,6. In een voorbeeldgebied van The Royal Society for the Protection of Birds in het Verenigd Koninkrijk werd aangetoond dat herstel van de populatiestand van patrijs door enkel habitatbeheer en wintervoeding slechts mogelijk was in gebieden met relatief lage dichtheden van predatoren. In Boeren met Natuur, een publicatie in het kader van het Partridgepartnerschap, wordt uitgelegd welke maatregelen belangrijk zijn voor het herstel van de akkerfauna en de patrijs. De nadruk ligt op het predatiebestendig maken van het landschap door habitatverbetering, maar ook het belang van predatorcontrole wordt aangetoond. De centrale boodschap is dat de hoogste patrijsdichtheden bereikt worden waar maatregelen gecombineerd worden.

Predatiecontrole heeft volgens de spreker onomstotelijk zijn nut bewezen. In Frankrijk heeft een onderzoek van de pendant van het INBO aangetoond dat 41 procent van de door dieren gedode patrijzenhennen gedood zijn door een vos. Een andere studie stelt dat 33 procent van de met cameravallen gevolgde nesten door steenmarters aangevallen werd. Die studie uit 2018 (Bob Jonge Poerink en Jasja Dekker) toont voorts aan dat predatorcontrole van de steenmarter het aantal door hen geroofde nesten terugbracht tot 18 procent. De nestoverleving van alle weidevogels steeg met 7 procent.

Uit een andere studie (Ernst Oosterveld et al.) blijkt dat de steenmarter een van de belangrijkste nestrovers van weidevogels is. Waar Kievit en grutto broeden op open terrein, gebruiken patrijzen vaak randen en kleine landschapselementen, net daar waar steenmarters foerageren. Voorts verwijst hij naar enkele succesvolle programma's voor predatorcontrole in het Verenigd Koninkrijk. Een INBO-advies geeft aan dat een multisoortenbestrijding voor de bescherming van grondbroeders te verkiezen is boven een gerichte bestrijding van een soort of soortgroep.

Ook de bruine rat is een geduchte predator. Jagers weten echter niet hoe die aan te pakken wegens praktische bezwaren en handhavingsonduidelijkheden. Een klem wordt aanzien als een veerklem, wat een inbreuk is op de jachtregelgeving. Een klein valletje wordt dan weer als een kastval beschouwd, waardoor er een gat van 6,5 centimeter in het maaiveld vereist is, wat elke kans om een rat te vangen, wegneemt.

Herintroductie

Translocatie, ook wel herintroductie of restocking, is een rechtsfiguur uit het Soortenbesluit van 15 mei 2009 (artikel 21). Een laagdrempelige translocalisatie van patrijzen in WBE's met lage populatiedensiteit kan het herstel van de soort ondersteunen. Dat is niet het illegaal uitzetten van al dan niet gekweekte patrijzen, maar het verplaatsen van wilde nesten of kluchten. Onder meer het Franse conservatoire des souches naturelles de perdrix grise heeft het nut ervan aangetoond. De HVV vraagt om dat ook te doen in WBE-gebieden onder de drempelwaarde van drie koppels per 100 hectare, waar de jacht dus verboden is. Volgens artikel 22 van het Jachtvoorwaardenbesluit moet die drempelwaarde drie opeenvolgende jaren gehaald worden om de jacht te kunnen uitoefenen. Patrijzen transloceren betekent dus de facto een jachtverbod van drie jaar, een periode waarin de populatie zich voldoende kan versterken om op natuurlijke wijze verder aan te groeien.

Beleidsaanbevelingen

De HVV heeft tot slot enkele beleidsaanbevelingen. De VLM sluit beheerovereenkomsten af met landbouwers, meestal voor terreinen waarvan de jager over het jachtrecht beschikt. Jagers worden gevraagd als tussenpersoon te fungeren tussen landbouwer en VLM. Eens er een beheerovereenkomst is, worden de rechten van de jager beperkt. De landbouwer dreigt de inkomenssteun immers te verliezen als er voedertoestellen of vangkooien gevonden worden, terwijl studies, zoals net gezegd, het nut daarvan aantonen.

De beste beheerovereenkomst voor de patrijs is de beheerovereenkomst Akkervogels, die enkel in akkergebied kan. De HVV vraagt om dat type beheerovereenkomst overal in Vlaanderen mogelijk te maken. Een alternatief zijn laagdrempelige beheerovereenkomsten of ecoschema's. De landbouwer mag volgens de bepalingen van het perceelsrandenbeheer de locatie van het perceel niet vrij kiezen. Meer flexibiliteit en een vrije keuze kan allicht zorgen voor grotere of meer perceelsranden.

De HVV vraagt ook om de projectsubsidies voor het behoud en de aanleg van kleine landschapselementen en permanente weilanden te verhogen. Voorts is een patrijs- en faunavriendelijk maai-beheer langs wegbermen en slootkanten, vaak de enige resterende broedlocaties, nodig. Lokale besturen grijpen vaak het veiligheidsmaaien aan als drogreden om zowel de grachten en bermen volledig kaal te maaien, ook in het broedseizoen. De overheid kan ook de landbouwers stimuleren om het maaien van permanente graslanden uit te stellen tot na de broedperiode. De jachtsector is bovendien vragende partij voor meer rechtstreekse financiering, deels via het Jachtfonds, voor de aanleg van akkervogelvriendelijk habitat in samenwerking met landbouwers en jagers.

Jagers zouden het bijvoederen tijdens de winter als een positieve maatregel voor akkervogels geassocieerd willen zien. Nu mogen voedertonnen niet op terreinen met VLM-beheerovereenkomsten staan. Ze worden ten onrechte aanzien als een loutere jachtmaatregel, en soms zelfs als een contraproductieve maatregel. Voorts acht de HVV ruimere bejagingsmodaliteiten voor predatorcontrole noodzakelijk. Studies hebben het nut daarvan afdoende aangetoond. In Nederlands is nacht- en burchtjacht op de vos wel toegestaan. Ook is een praktisch uitvoerbare regeling voor verwilderde katten nodig, waar trouwens ook terreinbeheerders uit de natuursector om vragen. Voorts ontbreekt een duidelijk kader voor rattenbestrijding.

De HVV wenst er nog op te wijzen dat een jachtverbod in andere landen, in Zwitserland in 1987, in Nederland in 1998, in Luxemburg in 1982, niet heeft geleid tot een herstel van de patrijzenpopulatie, wel integendeel. In Zwitserland is de soort zelfs uitgestorven. Artikel 22 van het Jachtvoorwaardenbesluit houdt al een feitelijke schorsing van de jacht in. Een algemeen jachtverbod zou de win-winsituaties die jagers creëren, overboord gooien. Tot slot leest hij een passage voor uit het 'Bulletin technique de l'Administration de la nature et des forêts en matière de la faune sauvage et de la chasse' (2010) waarin de Luxemburgse administratie stelt dat, ondanks het jachtverbod, het aantal patrijzen is blijven afnemen. De deterioratie van het landschap wordt als hoofdoorzaak aangeduid. Omdat de administratie de indruk heeft dat het wegvallen van de jager als habitatbeschermer een grote invloed had, vraagt ze om geen jachtverbod voor de haas en klein wild in te voeren.

4.2. West-Vlaamse casus

Bart Coghe start met de slogan dat requiem voor de jacht, requiem voor de patrijs is met als hoofditem van zijn betoog de quote 'aantal broedparen – aantal broedbiotoop'. Hoeveel patrijzen je ook hebt, jagen of niet, het jaar nadien hou je het aantal koppels waarvoor er broedbiotoop aanwezig is, niet meer. Mensen met

passie zijn overal nodig. Iedere bedrijfsleider, iedere partijvoorzitter zal er maar wat graag een aantal rond zich hebben die tijd noch moeite sparen om hun doel te bereiken. Jagers hebben een passie voor de jacht stelt hij. Gooi ze niet buiten, maak ze het niet beu, maar werk samen om de patrijs en de akkervogels in het algemeen te redden. Daarom zetten jagers zich ten volle in om de populatie te behouden en indien mogelijk te laten toenemen, onder meer door habitatmaatregelen.

Het landbouwlandschap na het maaien, lijkt volgens de spreker op een maanlandschap. Zonder beschutting tegen roofdieren kan de patrijs onmogelijk overleven. Landbouwgrond is voor de meeste jagers te duur om te kopen of te huren om daar dan aan habitatverbetering te kunnen doen. Velen krijgen dankzij hun vertrouwensrelatie met de landbouwer kleine verloren stukjes om in te zaaien. De West-Vlaamse jagers zochten in midden West-Vlaanderen contact met het Stad-Landschap 't West-Vlaamse hart, de natuurverenigingen en de provincie door hen uit te nodigen op transparante tellingen. Zo groeide wederzijds respect en een eerste vorm van samenwerking.

Op de Rode Lijst van het INBO staan vierendertig soorten die achteruitgaan, waarvan vier zwaar. Terwijl er maar één op de vierendertig bejaagd wordt, wordt de jacht als oorzaak gezien. De Kievitpopulatie gaat sterker achteruit dan de patrijspopulatie. Ook huismussen en zwaluwen komen minder voor, gewoon omdat ze minder broedgelegenheid of biotoop hebben. Als het omgekeerd zou zijn namelijk 33 soorten bejaagd en één niet, dan zou de jacht inderdaad onmiddellijk moeten gestaakt worden. Jacht is dus overduidelijk niet de oorzaak. Integendeel, door de jacht zet de jager zich in voor het behoud van de patrijs. Hij wil immers blijven jagen.

Enkele jaren geleden is er een provinciale werkgroep Patrijzenproject opgericht, met twintig WBE's. Gesteund door 't West-Vlaamse hart organiseren de jagers nu al kleine vormen van biotoopbeheer. Nu nog gaat het om kleine stukken, maar door de betere relaties met de landbouwers, gaat het aanplanten van hagen en het aanleggen van poelen of boomgaarden vlotter en vlotter. De provincie, natuurmedewerker Olivier Dochy, ziet bij de transparante tellingen de terreinkennis van de jagers en vraagt hen voorts om ook de Kievit te tellen omdat zij de biotopen beter kennen en de ambtenaren alleen het wild niet vinden. De HVV doet voorjaarsstellingen in aanwezigheid van Natuurpunt, de provincie en 't West-Vlaamse hart. INBO had geen tijd en middelen, het verschil tussen werk en passie – geen verwijt volgens de spreker.

De tellingen waarop de studie van het INBO gebaseerd is, kloppen volgens de spreker ook niet. De meeste gegevens in de broedvogelatlas komen uit punttellingen door vrijwilligers. Voor grote gebieden in midden West-Vlaanderen waren er geen tellers omdat de mensen, leden van Natuurpunt, niet gemotiveerd waren in die zin dat ze dachten dat daar zo goed als geen akkervogels meer voor kwamen. Dit vertelden ze hem zelf. Op zich is dit niet erg, maar bijgevolg zitten er dus zogezegd geen en kloppen de besluiten al evenmin. Voorts zijn de meetmethodes niet altijd aangepast aan de diersoort. Een punttelling is eigenlijk niet geschikt om de patrijs in kaart te brengen.

Een andere onderzoeksmethode is het populatiedynamische onderzoek wat voor broedparen redelijk betrouwbaar is, maar voor de najaarstelling totaal onbetrouwbaar omdat de teelten op hetzelfde perceel wijzigen en de vogels niet te zien zijn. Daarom gebruiken jagers eigenlijk een feitelijke telling. Om te tellen, wandelen en rijden jagers door het gebied, ze gebruiken veldkijkers, warmtekijkers en geluidsmonitoring. Dat laatste werd door het INBO gesuggereerd en is een goede hulp bij de voorjaarsstelling. Terloops zegt Bart Coghe dat geluidsmonitoring slechts enkele weken van het jaar mogelijk is, namelijk het moment van de koppelvorming en de

bijhorende strijd voor de broedplaats. De voorjaargestelling geeft goede resultaten, de najaargestelling is zeer betrouwbaar.

De jacht zelf wordt beperkt tot enkele dagen juist na de opening, zelfs als het 20-procentafschot niet bereikt is. Als de weersomstandigheden slecht zijn voor de populatie, wordt er zelfs helemaal niet gejaagd, denk aan de hagelbuien in 2014. Het nadeel van de telwijze van de jagers is dat die zeer arbeidsintensief is. Hij telde voor de najaargestelling zelf 27 uren en nog waren alle koppels niet teruggevonden.

In West-Vlaanderen telden zestien WBE's mee. De WBE waar de illegale uitzetting plaatsvond, is uit de tellingen gehaald. Uitzetting maakt het bestand kapot. Een derde van de leden van de WBE's telt al met geluidsmonitoring. Na de toelichting door het INBO werden jaarlijks door de spreker meerdere demonstraties gegeven voor alle jagers die dat wilden. De WBE's telden vogels op 89.628 hectare. In het voorjaar werden er 3,76 koppels per 100 hectare geteld. Bij de najaargestelling waren er vóór de jacht 21.072 vogels, na de jacht 18.578. Het afschot bedraagt 11,83 procent, ver beneden de 20 procent die als een maximum wordt voorgedragen.

Al jaren leveren jagers een ernstige bijdrage aan de voorjaargestelling. De provincie vroeg hun trouwens ook andere soorten mee te helpen tellen, in het bijzonder de Kievit ook weer, omdat zij deze vogels perfect weten nestelen. Geluidsmonitoring voor de telling van de patrijzen is niet zaligmakend maar een welgekomen hulp. Alle koppels worden nooit gevonden. Tellingen moeten tijdig gebeuren, namelijk zodra je ziet dat de koppels zich beginnen te vormen. Dit is afhankelijk van het weer. Een jager is veel in zijn veld en ziet dit gebeuren. Tellingen gebeuren dan ook best samen met de jachtrechthouder die het terrein kent. Wat de najaargestelling betreft, die volgens de studie van het INBO niet gebeurt en toch belangrijk is, stelt de spreker dat deze door de overheid destijds werd afgeschaft. Nochtans is die wettelijk om de grootte van het afschot te bepalen. Het is niet omdat er drie koppels zijn, dat ze ook voldoende nageslacht voortbrengen. Als het INBO het aan de jagers had gevraagd, hadden ze dat geweten. Je kan geen enkele soort bejagen zonder vooraf een najaargestelling te houden als je voldoende kweekpotentieel wil overhouden. Geen enkele boer zal op basis van zijn aantal koeien beslissen hoeveel kalveren hij het volgend jaar zal slachten. Hij zal eerst al een goede stier moeten hebben.

Het is voorts belangrijk om bij de jacht oude vogels, koppels die al een tweede jaar leeg zijn, van de jonge te onderscheiden. Oude vogels beheersen doorgaans de broedbiotopen en geven de jonge geen kans. Deze moeten afgeschoten worden, wil je het jaar nadien kans maken op nieuwe kluchten.

Na de jacht telde de West-Vlaamse WBE's 20,7 vogels per 100 hectare. Om 4 koppels per 100 hectare over te houden, zijn er ongeveer 7170 patrijzen nodig op de 89.000 hectare. Na het afschot van 2494 patrijzen waren er 11.382 over in dat gebied, maar door gebrek aan beschutting overleven er heel wat de winter niet. Het beleid moet zich dus concentreren op biotoopherstel. Hij herhaalt zijn pleidooi voor transparante tellingen, in aanwezigheid van de jachtrechthouders. De spreker verwijst voorts naar een artikel van Olivier Dochy over 'geslaagde patrijzen- en Kieviteninventarisatie'. Olivier Dochy was dan ook op één van de tellingen van de jagers aanwezig.

Bart Coghe pleit voor een waslijst aan maatregelen: werken aan broed- en kuikenhabitat, predatie beperken en het uitstellen van het maaien van de berm door steden en gemeenten. Landbouwers moeten van binnen naar buiten maaien zodat het wild de kans krijgt te ontsnappen. Overbejaging moet worden uitgesloten. Aan zware onweders valt niets te doen. Zo lang er biotoop te kort is, is ook bijvoederen nodig. Alle akkervogels profiteren daar trouwens van.

Nu zet men te veel in op bossen. Iedereen ziet dat, en dat is lovend maar het is de ideale habitat voor tal van predatoren die het bos als uitvalbasis gebruiken om het maanlandschap af te speuren en leeg te roven. Daarom moet men nu de predatie tijdelijk kort houden. Eénmaal er voldoende braakliggende randen (beste biotoop) en kruidenranden zijn en dus voldoende dekking, kan men er weer meer tolereren.

Het allerbelangrijkste is dat de verschillende partners elkaar vertrouwen en praten, regionaal en lokaal. Hij dankt Mieke Schauvliege, want door haar radicaal voorstel kan er nu eindelijk gepraat worden. Hij benadrukt tot slot nog twee zaken: een broedbiotoop is een broedpaar, en een jachtverbod is het einde van de patrijs. Hij vraagt het parlement niet de jacht te treffen maar de biotopen te bevorderen.

II. Vragen en opmerkingen van de leden

1. Tussenkomst van Mieke Schauvliege

Mieke Schauvliege vraagt de reactie van het INBO bij de kritieken van de HVV bij de ABV-tellingen. Ondanks de betere cijfers in de periode 2016-2019, blijft de patrijs op de Rode Lijst als kwetsbaar gecatalogeerd. Voor het bepalen van die categorie worden verschillende inschattingen gebruikt. Klopt het dat volgens de minst goede inschatting de patrijs zowel in 2016 als nu de kwalificatie 'bedreigd' zou krijgen? Dat de vogel uit de gevarezone komt, zoals de HVV beweert, blijkt niet uit de cijfers of het rapport. Wat denkt het INBO daarover? De patrijs doet het volgens dat instituut iets beter dankzij het droge voorjaar, terwijl de jachtverenigingen hun eigen inspanningen als oorzaak zien.

Dat patrijs als wildsoort uit het Jachtdecreet halen, betekent dat de soort van categorie 4 van het soortenbesluit verschuift naar categorie 2. Wordt daardoor de beschermingsgraad van de soort groter? Als de beschermingsgraad verhoogt, is het allicht meer verantwoord om middelen aan biotoopbescherming te geven. Iedereen is het er immers over eens dat de achteruitgang van het leefgebied van de patrijs, de oorzaak is van de slechte toestand.

Het voornaamste argument voor het behoud van de jacht is dat jagers het leefgebied van de patrijs verbeteren. De VLM geeft 14 miljoen euro voor beheerovereenkomsten ter verbetering van de habitat van akkervogels. Slechts 8 procent van die landbouwers zijn ook jagers. Waarop is de bewering dat jagers inspanningen voor de habitat doen, gestoeld? Is het niet efficiënter meer in te zetten op sensibilisering van de landbouwers? Onder de 870.000 hectare die de HVV bestempelt als jachtgebied vallen trouwens ook speeltuinen, begraafplaatsen enzovoort. Er zijn te weinig middelen voor soortenbeschermingsprogramma's en toch geeft de overheid geld aan de jacht. Is dat niet wedden op twee paarden tegelijk?

Ze heeft heel wat bedenkingen bij het pleidooi van de jagers. Mensen begrijpen niet waarom jagers per se op deze vogel willen blijven jagen. De HVV zegt voor meer biodiversiteit te ijveren. De patrijs doet het niet goed, waarom dan zoveel inspanningen doen voor het verdedigen van de jacht op een soort die bijna verdwenen is? Dat doet het imago van de jagers geen goed. Waarom niet resoluut kiezen voor beheerjacht, jacht op exoten, everzwijnen enzovoort?

Als de HVV geen inspanningen meer wil doen voor de biotoop van de patrijs als de jacht niet meer mag, is maar zeer de vraag hoe ernstig haar eigen doelstelling kan genomen worden om te ijveren voor de biodiversiteit. Eigenlijk zit de vereniging in een tweespalt tussen doelstellingen van algemeen nut en plezierjacht. Na het lanceren van dit voorstel van decreet, waarvoor ze eigenlijk algemene steun had verwacht, ook van de jagers, is Mieke Schauvliege overladen met bagger, onder meer

op haar facebookpagina en in haar mailbox. Vorige week zijn er patrijzen uitgezet, iets wat de HVV hier dan wel veroordeelt, maar in hoeverre heeft ze haar achterban onder controle? Dat er aan de tellingen van jagers getwijfeld wordt, is niet verwonderlijk gezien de toon van en de toevloed aan reacties als er nog maar een debat op gang gebracht wordt. In hoeverre kan de HVV spreken namens haar leden? Hoe gaat ze om met overtreders? Dat ze leden die beschuldigd worden, in de rechtbank verdedigt, draagt niet bij tot de geloofwaardigheid van de sector. Wanneer zal ze meer doen dan met woorden overtredingen veroordelen?

2. Tussenkomst van Piet De Bruyn

Piet De Bruyn is blij dat het debat over de patrijzen met meer wellevendheid en welwillendheid gevoerd wordt dan dat over de vos, de wolf, het wild zwijgt. Dat het landschap hier minder florissant is dan in het Verenigd Koninkrijk, zou net een argument moeten zijn voor een hoger minimumaantal koppels per 100 hectare. Dat minimumaantal is niet aangepast toen in 2014 de voorwaardelijke patrijzenjacht opgelegd werd. Is het moment niet gekomen om dat wel te doen?

Is het een goed idee dat de jagers van elk geschoten exemplaar een stukje, bijvoorbeeld een teentje, naar het INBO sturen? Zo beschikt dat instituut over aantallen maar ook over materiaal voor genenonderzoek. Dat zou nuttig zijn voor wetenschappelijk onderzoek over de impact van illegale uitzettingen, maar ook om echt malafide praktijken bloot te leggen of het wijdverbreide karakter ervan te ontkrachten. Als blijkt dat er in een gebied veel genetische vervuiling is, kan er daar meer ingezet worden op sociale controle. Voorts informeert hij naar de impact van uitzetting van niet-streekeigen patrijzen. Kan het zijn dat de populatie daarvoor niet enkel kleiner wordt maar zelfs uitsterft?

Hij ziet geen oorzakelijk verband tussen het jachtverbod en de achteruitgang van de patrijzenpopulatie in Nederland. Kent het INBO buitenlandse effectmetingen van de verschillende statussen? Zo ja, kan het deze informatie aan het parlement bezorgen? Voorts informeert hij of het onderzocht is dat jagers inderdaad geen inspanningen meer zullen doen voor habitatbeheer als ze niet meer op de patrijzen mogen jagen.

In 2014 werd faunabeheer als tweede voorwaarde gesteld. Hij leest in de presentatie van het INBO dat het ANB momenteel geen terreinverificaties doet. Klopt het dat het agentschap op geen enkele manier het naleven van die voorwaarde controleert? Natuurpunt heeft enkele keren gewezen op de meerwaarde van een goede samenwerking met de landbouwsector. Dergelijke bondgenootschappen zijn in heel wat natuur- en jachtdossiers cruciaal. Is het niet nodig projectsteun te vervangen door duurzamere ondersteuning van de biodiversiteit?

Verschillende natuurgebieden worden in goed overleg met WBE's beheerd. Wat zijn de ervaringen met de faciliterende rol die de jagerij kan spelen voor agrarisch natuurbeheer? De HVV klaagt over framing. Dat komt door de emotionele geladenheid van het onderwerp, reden te meer voor maximale openheid. Steunt de HVV zijn idee om stalen per afgeschoten dier te verzamelen? Hoe denkt de HVV over het voorstel van Natuurpunt om samen gerechtelijke stappen te ondernemen? Het is goed dat de vereniging zich als benadeelde partij heeft geregistreerd tegen de illegale uitzetting van patrijzen. Maar klopt het dat de HVV tegelijk de sanctie die de minister oplegt, disproportioneel vindt? Bij de suggestie om flexibeler om te springen met beheerovereenkomsten, maakt de spreker groot voorbehoud. Er worden veel publieke middelen in een zo natuurlijk mogelijke habitat geïnvesteerd. Daar bijvoorbeeld voedersilo's voor wintervoeding plaatsen, vindt hij geen goede zaak.

Dat er meer open ruimte is in jachtgebied dan in natuurgebied, betekent voor hem alleen maar dat het zaak is de landbouwers meer aan te zetten tot habitatherstel. Het is niet omdat landbouwgebied jachtgebied is dat er niet geparticipeerd wordt aan ingrepen en projecten van natuurorganisaties. Wat vindt Vogelbescherming van zijn suggesties over het verzamelen van monsters en wat als dat nu ook eens zou gebeuren voor de fazant?

3. Tussenkomst van Steven Coenegrachts

Steven Coenegrachts is blij dat er, ondanks de meningsverschillen over cijfers en tellingswijzen, overeenstemming is dat het bestand achteruitgaat. Dat neemt niet weg dat hij pleit voor juiste cijfers en voor een juiste, gestandaardiseerde telmethode. Wat heeft het INBO nodig om daarvoor te zorgen? Wat zijn de hinderpalen?

Dat de echte oplossing habitatverbetering is, wordt door niemand tegengesproken. Hoe kan daarvoor gezorgd worden? Welke partners zijn daar, naast de landbouw en de natuurverenigingen, voor nodig? Terwijl er vijf jaar geleden nog 5 hectare bloemenranden rond akkers waren, zijn dat er vandaag 500. De pijlers 1 en 2 van het GLB zijn daarvoor belangrijk, zeker pijler 2 over plattelandsbeleid en de inrichting van de open ruimte, waar meer aandacht en middelen naar zal gaan. Kunnen jagers daaraan bijdragen, bijvoorbeeld door het inzaaien van bermen, of lopen ze gewoon in de weg? Vaak hebben zij goede contacten met landbouwers en met lokale besturen, die zij bijvoorbeeld kunnen vragen om het maaien van bermen uit te stellen.

In elke groep zijn er cowboys en niemand heeft ooit zijn achterban volledig onder controle. Hij durft te betwijfelen dat de jagers zich tot doel hebben gesteld de patrijs te doen uitsterven. Kortom, wat is de impact van de maatregelen van de jagers op het patrijsbestand?

Is er al internationaal vergelijkend onderzoek over de impact van een jachtverbod? In Nederland blijft het bestand achteruitgaan ondanks een verbod. Er moeten dus meerdere oorzaken zijn en ook betere oplossingen. Is het niet beter dat de jacht, de natuurverenigingen en de landbouw samenwerken aan een andere indeling van het landschap? Volstaat een totaalverbod op de jacht om het patrijsbestand te helpen? Een gebiedsgericht verbod lijkt hem logischer, omdat de jager de wortel van de jacht voorgehouden wordt. Dat er geen controles zijn, is de verantwoordelijkheid van de overheid, waartoe het parlement hoort. Is dit verregaande voorstel van decreet er niet net gekomen omdat de geschikte maatregelen voor een gebiedsgerichte werking niet afgedwongen geraken?

4. Tussenkomst van Tinne Rombouts

Tinne Rombouts leert uit buitenlandse voorbeelden dat louter een jachtverbod geen garanties geeft op succes. Zelfs met een jachtverbod daalt het bestand. Ze pleit nogmaals voor een terreinbezoek van de parlementscommissie. Bij sommige sprekers had ze een zeer ongemakkelijk gevoel omdat het wantrouwen ten aanzien van andere partners groot is. Ze vreest dat dat in het nadeel van de patrijs kan zijn. Ze hoopt dat allen dit wantrouwen kunnen overstijgen en samenwerken. Niemand kan dit alleen.

Wie zijn volgens het INBO de cruciale partners om het leefmilieu van de patrijs te verbeteren? Speelpleintjes en kerkhoven zijn dan misschien geen jachtgebied maar kunnen wel leefgebied zijn voor de patrijs. De proefprojecten lopen slechts enkele jaren. Zijn er al conclusies uit te trekken? Hoe kijkt het INBO naar de proefprojecten? Hoe worden die beoordeeld? Wat valt er al uit te leren? Kan er op de samenwerking die er voor die projecten is, voortgebouwd worden? Ze vindt het vreemd dat Piet De Bruyn tegen flexibele beheerovereenkomsten is. Het is net

nodig de maatregelen aan te passen aan de regionale situatie. Wat denkt het INBO over de beheerovereenkomsten? Welke andere oplossingen ziet het?

Een open landschap maakt het predatoren gemakkelijker, maar uit de cijfers blijkt ook dat er meer predatoren zijn, dus meer monden om te vullen. Ze informeert hoe de sprekers denken over predatiecontrole. Waarom is er nog geen translocatie als het toch in het decreet voorzien is? De HVV vindt dat interessant, maar wat denken de andere sprekers erover?

Het parlement heeft goede informatie nodig om te beslissen, dus correcte cijfers. Een goed monitoringsysteem is altijd nodig, of de jacht nu verboden wordt of niet. De HVV zou al een soort gestandaardiseerde werkmethode hebben. Vrijwilligers krijgen richtlijnen, maar is dat wel sluitend? Op welk systeem kan het parlement betrouwen? De grote variatie in cijfers maakt dat er geen conclusies mogelijk zijn, wat voor niemand goed is. Hoe kan er een monitoringsysteem opgezet worden waar alle partners kunnen achterstaan en waar beleidsmakers zich op kunnen baseren?

5. Tussenkomst van Bruno Tobback

Bruno Tobback merkt dat de partij, die met de vinger gewezen wordt door zowel de natuurverenigingen als de jagers, niet uitgenodigd is, namelijk de landbouw. De discussie gaat in wezen over de habitat en veel minder over de jacht. Klopt het dat het ANB weinig controleert op patrijsvriendelijk beheer, nochtans een onderdeel van de beheerovereenkomsten waar 14 miljoen euro overheidsmiddelen per jaar naartoe gaat? Met dat geld had de overheid zelfs aan de duurste prijzen de 500 hectare bloemen waar Steven Coenegrachts zo trots op is, kunnen kopen. Over de volledige regeerperiode zou de overheid daarmee heel wat maiswoestijnen kunnen kopen en er zelf bloemen op planten. Hij vindt de besteding terecht maar zonder controle valt niet te bepalen of de overheid haar geld verstandig uitgeeft. Hij heeft het gevoel vandaag toeschouwer te zijn van een achterhoedegevecht terwijl er miljoenen naar anderen gingen die dat geld blijkbaar slecht beheerden. Hij heeft begrip voor ieders hobby, ook voor die van de jager, maar het zou van consequent gedrag getuigen als de HVV zich zou aansluiten bij de klacht tegen de Vlaamse en Belgische overheden over het niet-uitvoeren van doelstellingen van het GLB en over het verspillen van belastinggeld.

Meer predatoren betekent inderdaad meer monden te voeden, maar het lijkt logisch om dan de predator, die zijn mondje er niet mee hoeft te vullen, uit te schakelen. De vos eet zijn prooi op, bovendien zou hij in de bestrijding van de bruine rat efficiënter zijn dan de Vlaamse jagers. Het lijkt dus verstandiger die laatste uit de cyclus te halen. Dat neemt niet weg dat de habitat verbeteren het allerbelangrijkste blijft. Hij verzoekt de HVV trouwens met aandrang niet als positief argument te gebruiken dat de patrijzenpopulatie met 42 procent daalt sinds 2007 terwijl het eerst 60 procent was. Net voor het knikje naar boven, was er trouwens in 2012 een serieuze knik naar beneden. Er is weinig om optimistisch over te zijn.

In hoeveel WBE's wordt er systematisch geteld op de manier die de HVV hier uit de doeken deed? Hij gelooft Bart Coghe helemaal, maar stelt vast dat er in een aangrenzend gebied gewoon kiekens uitgezet zijn zonder dat iemand dat gemerkt heeft. Is Bart Coghe een uitzondering of representatief voor het merendeel van de jagers-tellers? En hoe kan de HVV iedereen overtuigen om overal op deze consciëntieuze manier te tellen? Kan iemand hem uitleggen wat het praktische verschil is tussen zogenaamde laagdrempelige translocaties en kiekens in het veld uitzetten om erop te schieten?

6. Tussenkomst van Leo Pieters

Leo Pieters roept iedereen op om uit zijn kot te komen en er geen klucht van te maken. Hij is elk van de belangengroepen genegen, maar is het echt nodig dat het parlement zich over elke diersoort apart moet uitspreken? De habitat is de sleutelkwestie, maar toch wordt er enkel naar de gemakkelijkste overheidsingreep verwezen, namelijk een jachtverbod. Dat heeft trouwens in andere landen geen positief resultaat gehad, allicht omdat het niet gecombineerd is met andere maatregelen. Wie er geld van de overheid voor krijgt, moet de partijen bij elkaar krijgen. Een parlement hoeft zich niet over details te buigen, maar zal zich graag buigen over een gezamenlijk voorstel van de betrokkenen.

III. Antwoorden

1. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek

Thomas Scheppers acht het de taak van het INBO om correcte data te leveren en te wijzen op foute praktijken of argumenten. Het is nodig de verschillende partijen rond de tafel te brengen, zeker als er voor een gebiedsgerichte aanpak gekozen wordt. Daarvoor zijn er ook objectieve data nodig.

In het rapport van het INBO worden drie datasets gehanteerd: de afschotcijfers en de voorjaarestellingen van de jagerij, de trendbepaling van de ABV, oude aantalschattingen van de broedvogelatlas van 2002. De ABV is een trendmonitor om op Vlaams niveau en op een gestandaardiseerde manier een tachtigtal vogelsoorten te volgen. Net omdat er zoveel verschillende vogelsoorten geteld worden, is het moment van telling een compromis, en niet optimaal om patrijzen te tellen. Die aantallen worden dus onderschat. Op zich is dat geen probleem omdat het steeds dezelfde onderschatting is en de trend dus accuraat is.

De broedvogelatlas is gebaseerd op tellingen van 2000 en 2002, waarbij per atlasblok het aantal vogels werd geteld, zij het dat er soms gebieden werden overgeslagen. Doel was het totale aantal vogels in Vlaanderen te schatten. De auteurs erkennen dat het een onderschatting is omdat niet alle zones gedekt zijn en dat de methode niet optimaal was voor een patrijstelling. Daarom hebben ze de bovengrens van de vork opgetrokken van 6000 naar 10.000. Ze kwamen dus tot een schatting van 3.000 tot 10.000 vogels in 2002. Het INBO weet uit de trendbepaling dat de populatie ongeveer gehalveerd is, waardoor het instituut het huidige aantal op 5000 raamt, aan de bovenkant van de vork. In hun voorjaarestelling telden de jagers 25.000 vogels. In het rapport wordt geen uitspraak gedaan over de correctheid van de beide datasets. Waarschijnlijk zal de waarheid in het midden liggen.

De trend wordt bepaald met het nauwkeurige meetnetwerk van de ABV en is dus betrouwbaar. De afschotcijfers op Vlaams niveau vertonen trouwens dezelfde trend en zijn dus bruikbaar. Iedereen is het erover eens dat de populatie niet gunstig evolueert.

De huidige regelgeving is gebaseerd op aantalschattingen op WBE-niveau. De enige data op dat niveau komen van de jachtsector. Aantalschattingen zijn moeilijk, arbeidsintensief en hebben een graad van onzekerheid. Betrouwbare data op WBE-niveau kosten veel geld. De overheid heeft er daarenboven geen personeel voor. De tellingen van de jagers-vrijwilligers kunnen enkel met steekproeven gevalideerd worden. Hoe groot die steekproef moet zijn op WBE- en op Vlaams niveau om valide te zijn, moet nog bepaald worden. Het is daarenboven niet voldoende om tellingen van jagers bij te wonen. Er is een tweede objectieve schatting nodig zodat de twee tegen elkaar kunnen worden afgezet. Trendbepalingen zijn minder

arbeidsintensief en kunnen per jachtterrein, per WBE, per faunabeheerszone en per provincie. Het niveau en de telwijze bepalen, zijn evenwel beleidsbeslissingen.

Over het wenselijke aantal koppels per 100 hectare is weinig wetenschappelijke literatuur, met uitzondering van het Britse populatiemodel dat 4,5 koppels en van een Italiaanse publicatie die 2,5 koppels als jaaggrens stellen. De spreker vermoedt dat de grens van 3 koppels bepaald werd op basis van de verspreidingskaarten van de broedvogelatlas van 2002. Daarin staat dat gebieden met meer dan 4,5 koppels zeldzaam geworden zijn, dus heeft de Vlaamse Regering de jacht beperkt tot de beste gebieden. Opnieuw is het haalbaarder te werken met trends: als de populatie in een WBE achteruitgaat, moet het afschot gecorrigeerd worden. Het INBO kan echter niet anders dan de wettelijke bepalingen volgen, dus werken met aantal-schattingen op WBE-niveau.

Sinds de invoering van de drempelwaarde zijn er WBE's die een opvallende toename van het aantal koppels rapporteerden. De drempelwaarde is trouwens het gemiddelde over drie jaar, dus het klopt niet dat de drempelwaarde elk jaar moet gehaald worden. Het volstaat dat er één jaar een heel hoge dichtheid gerapporteerd wordt, om het gemiddelde omhoog te halen. De opvallende toenames hebben dat allicht tot doel. Het feit dat meer en meer WBE's voldoen aan de drempel om te mogen jagen, terwijl de trend achteruitgaat, is reden te meer tot achterdocht. In 2016 rapporteerden 116 WBE's afschotcijfers, in 2019 zijn er dan nog 105. Het totale aantal WBE's is gezakt van 185 naar 181, dus is het percentage inderdaad iets gezakt.

In principe is het mogelijk van de 14.000 neergeschoten patrijzen een weefselstaal te nemen om de genetische achtergrond te bepalen en een referentiedatabank aan te leggen. De hygiënewetgeving bepaalt echter dat er van klein wild geen grote stukken mogen ontbreken, maar het afknippen van de teen zal wel getolereerd worden. De hamvraag is wat er zal gebeuren als er genetische vervuiling wordt vastgesteld. Dat de minister nu een volledig WBE sloot, is een interessant precedent.

De spreker denkt dat het INBO één jaar lang één voltijds equivalent personeelslid vrij moet stellen om dergelijke referentiedatabank aan te leggen. Eens er een referentiedatabank is, wordt het werk beperkt tot het vergelijken van stalen met de referentiegegevens. Het INBO heeft geen zicht op de schaal van uitzettingen op het aantal pv's na, waar het ANB een overzicht van bijhoudt. Dat volstaat niet om te beoordelen hoe verspreid de praktijk is.

Volgens het Jachtvoorwaardenbesluit moeten er twee voorwaarden voldaan zijn vooraleer jagen mag. Voor de eerste berekent het INBO het gemiddelde over drie jaar, gecorrigeerd voor de open ruimte en maakt dat over aan het ANB. Het is aan het ANB om de tweede voorwaarde van het patrijsvriendelijk beheer te controleren. Dat maakt deel uit van de zesjaarlijkse faunabeheerplannen. Het agentschap controleert steekproefsgewijs of er maatregelen in de plannen staan, maar houdt geen terreincontroles.

De beheerovereenkomsten zijn de belangrijkste overheidsinstrumenten om landbouwers aan te zetten tot habitatverbetering. Met 14,5 miljoen euro voor 7000 hectare wordt niet alleen het woongebied van de patrijzen maar van alle akkersoorten verbeterd. De subsidies zijn echter gelimiteerd. Net om redenen van efficiëntie zijn de beheerovereenkomsten geconcentreerd in bepaalde zones, afgebakend door het INBO. Om een effect op de populatie te hebben, moet er in meerdere aaneengesloten gebieden 7 procent hoogkwalitatieve habitat zijn. De middelen spreiden acht hij dus geen goed idee.

De patrijs is een typische akkervogel en alle akkervogels gaan achteruit. Op vraag van het ANB heeft het INBO een overzicht gemaakt van de maatregelen die goed zijn voor de patrijs. Ondanks het vele onderzoek naar beheermaatregelen, is niet berekend welk aandeel elke afzonderlijke maatregel heeft. Het is echter duidelijk dat alleen maatregelen voor kuikenoverleving niet zorgen voor voldoende voedsel in de winter. Om die reden is het streefpercentage 7 procent hoogwaardige kwalitatieve habitat door een combinatie van maatregelen.

2. Vogelbescherming Vlaanderen

Jan Rodts is niet tegen het inzamelen van een teen per geschoten vogel om het DNA-profiel van de patrijs te bepalen, maar dat zal duur zijn. Bij een genetisch verschil van 3 procent gaat het al om een andere soort. De Kerkuilwerkgroep Vlaanderen bepaalt momenteel uit tweehonderd kadavers het DNA-profiel van de Vlaamse kerkuil. Aanleiding is een versoepeling van de regelgeving voor het houden van roofvogels in gevangenschap. Slechts als er een profiel is, is het mogelijk te bepalen of vrijgelaten of ontsnapte uilen zorgen voor genencontaminatie. Voor de opvangcentra is het ook moeilijk te beslissen of een kerkuil, zeker met riempjes of een kweekring om de poot, mag worden vrijgelaten of moet geëuthanaseerd worden. De kwestie is ook hoe zuiver de Vlaamse patrijs nog is. Pv's bewijzen dat ook andere vogelsoorten, bijvoorbeeld wilde eenden, massaal uitgezet worden.

De huidige maatregelen om de patrijs te beschermen zijn inderdaad te fragmentair. Als een overheid beslist een diersoort te redden, is ze meestal te laat. De huismus werd tot voor 2002 massaal bestreden omdat zij zogenaamd schadelijk was voor landbouwgewassen. Sinds de bescherming in dat jaar, gaat het niet beter met de populatie. Uit tellingen blijkt dat er mussenrijke en mussenarme gebieden zijn in Vlaanderen. Uit de steden zijn ze verdwenen wegens tekort aan zaden en insecten en aan nestgelegenheid, ten gevolge van de betere isolatie van de gebouwen.

De landbouw is de grote bepalende factor voor de patrijs. Hij vindt dat het beleid verder moet gaan dan het overtuigen van individuele landbouwers en het stimuleren door middel van beheerovereenkomsten. Het is zaak de landbouworganisaties mee te hebben. Voorts moet elke niet-natuurlijke negatieve impact vermeden worden: de jacht, te vroeg maaien, pesticiden enzovoort. Wat nodig is voor landbouw zou eventueel nog kunnen worden getolereerd, maar jacht niet.

En wat met predatorcontrole? De vossenkenner van het INBO zei over de populatie dat snoei bloei geeft, iets wat klopt. Hoe meer vossen verdwijnen, hoe meer de rest van de populatie dat zal compenseren door meer en grotere worpen en door meer vossen op datzelfde terrein te tolereren. De vos is ook een natuurlijke vijand van onder meer bruine ratten, konijnen en muizen, niet enkel van jachtwild.

Jacht in gebieden waar de patrijs het goed doet, verhindert dat het teveel aan vogels naburige gebieden koloniseert. Maatregelen ter bescherming van de patrijs komen ook andere vogelsoorten ten goede: de veldleeuwerik, de grauwe gors, de wulp enzovoort. Vogelbescherming Vlaanderen zal contact opnemen met NABU om na te gaan of een soortgelijke klacht zinvol is.

Freek Verdonckt beaamt de impact van de landbouwsector. In de pioniersjaren van de pijler 2-beheerovereenkomsten, zo'n twaalf jaar geleden, hielpen jagers landbouwers wel eens over de streep halen. Ondertussen zijn de akkervogelonderdelen van de beheerovereenkomsten matuurder. Gebiedsprojecten, vaak met gebiedscoördinatie, weten perfect de landbouwers te overtuigen. Zij hebben ook de kennis om te bepalen welke maatregel op welke plek het best rendeert. In akkernatuurprojecten is flexibiliteit geven aan de landbouwer de garantie op falen. Kostbare middelen gaan daardoor verloren. Het klopt dat habitatmaatregelen voor de patrijs

nut hebben voor andere soorten, maar elke soort heeft ook eigen ecologische behoeften. Maatwerk is belangrijk.

In een ontwricht habitatlandschap zijn de beheerovereenkomsten vaak niet meer dan een pleister op een houten been, terwijl het eigenlijk kersen op de taart van de basisnatuurkwaliteit zouden moeten zijn. Die basisnatuurkwaliteit moet verzekerd worden door het reguliere landbouwbeleid, zoals ook de Europese biodiversiteitsstrategie en de farm-to-forkstrategie bepalen. Het Vlaams Parlement en minister Hilde Crevits hebben daar wel degelijk een verantwoordelijkheid in. Vandaag wordt er immers gewerkt aan het Vlaams Strategisch Plan ter uitvoering van het volgende GLB. De balans tussen landbouwactiviteiten en basisnatuurkwaliteit moet daarin verzekerd worden met instrumenten als de randvoorwaarden van de eerste pijler, de ecoregeling en de beheerovereenkomsten. De lopende processen stemmen hem niet optimistisch omdat biodiversiteit vaak als een handicap in landbouwbedrijfsvoering gezien wordt. Eigenlijk is er een mentaliteitswijziging nodig, van de landbouwer en van zijn organisaties. Uiteraard zijn er verdienenmodellen nodig volgens dewelke het voor de landbouwer rendeert om te investeren in de basisnatuurkwaliteit. Hij vraagt de jagers opnieuw Natuurpunt te vervoegen in de strijd voor meer basisnatuurkwaliteit in het landbouwbeleid, bijvoorbeeld in de adviesraden.

De heraanleg van de natuurlijke structuren betekent een permanente verandering in het landschap terwijl de beheerovereenkomsten vrijblijvende contracten van vijf jaar zijn. De jagers, die de landbouwers kennen door de jachtrechten en soms zakelijke rechthouders zijn van gronden, kunnen daar zeker aan bijdragen. Volgens de tweede pijler van het GLB moet het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds 10 procent van zijn middelen aan zogenaamde niet-productieve investeringen besteden. Kortom, hij roept de jagers op om samen met de landbouwers het landbouwgebied heraan te leggen.

Translocatie is de herintroductie van soorten, zoals dat gebeurt voor de hamster. In geval van een bejaagbare soort, wordt het doel echter minder zuiver. Daarenboven is het maatschappelijk moeilijker te verantwoorden om niet eerst de minder kostelijke oplossingen te proberen. Het is moeilijk te verantwoorden dat er voor een dier een soortenbeschermingsprogramma is, terwijl er ondertussen nog op mag gejaagd worden. In Frankrijk wordt het equivalent van de Europese patrijzenpopulatie jaarlijks uitgezet. Daar kan dus niet meer gesproken worden van de wilde patrijs.

Uit ervaring weet hij dat er dient te worden ingegrepen voor een gebied onder de lat van drie broedkoppels komt. Het soortenbeschermingsprogramma voor de hamster bewijst dat het ontzettend moeilijk is om een leefbare populatie te introduceren op een plaats waar ze verdwenen is. De oorzaak van de verdwijning is immers doorgaans de achteruitgang van de habitat. Pas als er 10 procent space-for-nature van de biodiversiteitsstrategie is, vallen herintroducties te overwegen.

Op een ecologische onderbouwde en eerlijke manier jacht toestaan, zal geld kosten. Als het natuurbeleid geld besteedt aan het correct reguleren van de jacht, is de patrijs niet geholpen. Als de jacht daarentegen geschorst wordt tot de soort het beter doet, kunnen die middelen verschoven worden naar onderzoek over maatregelen, voedsel, overlevingssucces, directe en indirecte impact van gewasbescherming enzovoort. Algemeen is er te weinig onderzoek naar akkernatuur in Vlaanderen.

Demoprojecten zijn belangrijk, maar slechts als de opzet van een project wetenschappelijk is, kunnen er beleidsconclusies uit getrokken worden. Anders zijn het gewoon anekdotes. Het demoproject Ramskapelle wil aantonen dat een gebied waar maatregelen genomen worden 30 procent vooruitgaat op vlak van biodiversiteit in vergelijking met een controlegebied. Voor relevante conclusies moeten

beide gebieden op hetzelfde niveau starten en mogen er enkel in één gebied maatregelen genomen worden. Dat is niet het geval, Ramskapelle was voordien al een bloeiend gebied en in het controlegebied worden ook maatregelen genomen. Dat neemt niet weg dat demoprojecten hun nut hebben.

Steekproeven zijn een vorm van monitoring die relevante informatie oplevert over de toestand van de populatie. De ambitie is niet echt alle vogels te tellen, maar de zoekinspanning, vastgelegd in een protocol, moet constant zijn. Of een vorm van monitoring geschikt is, hangt af van het doel. Om een en ander haalbaar en betaalbaar te houden, suggereert de spreker om een jachtverbod te laten afhangen van trendbepalingen in gebieden van een grotere schaal dan de WBE's.

3. Natuurpunt

Jos Ramaekers vindt het niet kunnen geld te stoppen in een soortenbeschermingsprogramma én de jacht op die soort toe te staan. Als de brandweer een bos aan het blussen is, mogen er toch ook geen kampvuren gehouden worden. Uitzetten is een secundaire maatregel die het probleem niet oplost. Daarenboven is het een straatje zonder einde. Nadat het landschap beter is, moet de soort zich eerst herstellen. De jacht kan pas overwogen worden, als de soort terug in goede toestand is.

De hamvraag is wat een predator is. Patrijzeneitjes kunnen zelfs door bosmuizen opgegeten worden. Er zijn maar enkele predatoren die onder de jachtwetgeving vallen. Enkel op deze ingrijpen die wijzigt de verhouding tussen de diersoorten en het natuurlijke evenwicht. Voor Natuurpunt is predatorcontrole niet aan de orde.

4. Hubertus Vereniging Vlaanderen

Bart Coghe distantieert zich van de bagger. De meerderheid van de jagers wil in overleg treden. Bij sommige WBE's is er op alle velden geteld, bij andere niet. Gedreven jagers willen de populatie ook in stand houden. De enige jachtgroep in zijn WBE waar niet geteld is, is de groep waar het ANB mee jaagt, met als argument dat er niet op patrijs gejaagd wordt. Dit moet kunnen als er niet op wordt gejaagd en als er voldoende oppervlakte in de WBE werd geteld. Ook hij is voorstander van genetisch onderzoek. Illegaal uitzetten van patrijzen veroordeelt hij. Omgekeerd is het ook zo dat jaagmateriaal soms kapot gemaakt wordt, terwijl de lokale vertegenwoordiger van Natuurpunt de jager vraagt om predatoren te elimineren, wetelijk uiteraard.

Hij acht predatorcontrole noodzakelijk omdat er wel bossen bijkomen maar geen schuilmogelijkheden voor vogels en andere dieren op de akkers. Koen Devos van het INBO zegt dat de kuikens die toch overleven vaak ten prooi vallen aan predatoren, paradoxaal genoeg is dat probleem groter in natuurreservaten waar dus niet gejaagd wordt. Als je moet beheren, moet je ook de juiste middelen mogen gebruiken. Vergelijk het met de everzwijnen: om efficiënt te kunnen jagen heeft de jager andere middelen nodig dan deze die nu toegestaan zijn.

Het is niet omdat één jager illegaal uitzet dat ze het allemaal doen, waarbij hij de vergelijking met de politici maakt. Net als in alle groepen zijn er rotte appels. De broedvogelatlas raamt het aantal koppels op 5000 maar in het voorjaar telden de jagers in West-Vlaanderen alleen al 3373 koppels. Dat doet vermoeden dat de populatie groter is. Hij kan akkoord gaan met steekproeftellingen, maar vraagt dat de jagers dat dan samen met de natuurverenigingen doen én in de periode die daar het meest geschikt voor is. Dergelijk veldbezoek zou meteen duidelijk maken hoe klein het broedgebied is.

Heel wat jagers zijn landbouwer of eigenaar van gronden. Hij kent landbouwers die voor 1200 euro per hectare stroken willen aanleggen, goedkoper dan de VLM. Jagers moeten voor het inzaaien hun eigen middelen gebruiken. Het Jachtfonds mag daar niet voor gebruikt worden. Desondanks heeft Stad-Land-schap 't West-Vlaamse hart bewezen dat samenwerking loont. Men mag gerust met deze mensen komen spreken.

Jagen is zo natuurlijk en zo oud als de mens. Jagers zijn niet tegen alle predatoren. Zo zijn ze niet tegen de bunzing die de grootste bestrijder is van de bruine rat en niet de vos. Dat neemt niet weg dat er veel predatoren zijn, ter illustratie wijst hij op de roofzucht van de reigers. De beste oplossing is natuurlijk betere beschutting. Het klopt voorts niet dat een teveel aan patrijzen zich zo maar naar een naastgelegen gebied verplaatst. Daar zijn trouwens ook meer dan voldoende patrijzen en te weinig biotopen.

Tot slot pleit hij voor beter overleg. Hij jaagt graag, eet graag wat hij schiet maar zou dat niet doen als er niet voldoende dieren zijn. Jagers schieten de oudere koppels zodat er plaats vrijkomt voor de jonge vogels. Duurzame jacht is mogelijk, een beheerjacht is nodig. Als de jacht geschorst wordt, zullen de jagers geen inspanningen meer leveren, maar gewoon naar het buitenland gaan jagen; een economische aderlating voor Vlaanderen.

Na dertig jaar onderzoek, is er echt geen bijkomend onderzoek nodig. Ook voor het Jachtfonds circuleren er trouwens voorstellen voor bijkomend onderzoek. Het is simpelweg tijd om biotopen in te zaaien. Waar dat gebeurt, duikt de patrijs op.

Dieter De Mets heeft zich namens de HVV per mail verontschuldigd bij Mieke Schauvliege. De oproep om tegen haar te reageren, kwam trouwens niet van HVV. Toen HVV de oproep op de sociale media zag, heeft ze dadelijk opgeroepen om er niet aan mee te doen. De illegale uitzetting maakt duidelijk dat de HVV zijn achterban niet helemaal in de hand heeft. Jonge jagers willen echter wel op een duurzame manier jagen.

Het maatschappelijke debat is inderdaad verhit. Iedereen is het er echter over eens dat het niet goed gaat met de patrijs. De HVV denkt de weg van het minste kwaad te bewandelen door de jacht op de patrijs open te houden wat de jager stimuleert te investeren in de habitat. De HVV verzet zich niet tegen scherpere criteria in artikel 22 van het Jachtvoorwaardenbesluit. Uiteraard willen de jagers teentjes insturen voor genetisch onderzoek, de welmenende jager heeft niets te verbergen. Een DNA-profiel maken zal echter tijd en geld vergen.

Uitzetten van patrijzen is negatief, dat hebben verschillende studies aangetoond. Gekweekte patrijzen zijn bijvoorbeeld vaak drager van parasieten en ziektes. De jagerij is wel voor bijvoederen en predatorcontrole. Met landbouwers in akkervogelgebieden zijn er beheerovereenkomsten. De bedrijfsplanners van de VLM hebben met hen een vertrouwensband. De jagers hebben daar in het begin als katalysator gediend. In andere gebieden zijn de beheerovereenkomsten veel minder ingeburgerd. Jagers proberen daar de landbouwers warm te maken voor dergelijke beheerovereenkomsten. Hij begrijpt dat de middelen gericht moeten worden ingezet en dat beheerovereenkomsten dus best geclusterd worden. De HVV oppert dan ook om buiten akkervogelgebied met een andere stimulerende maatregel te werken, een soort ecoschema eventueel met cofinanciering van het Jachtfonds. Tot nog toe vloeit er heel weinig geld uit dat fonds naar terreininspanningen.

De jachtsector heeft een aanvraag ingediend voor een onderzoek van predatiedruk op jachtwildsoorten waaronder de patrijzen. In het eerste jaar werd gezegd dat er een gebrek aan maatschappelijk draagvlak was om dat onderzoek uit te voeren op conto van het Jachtfonds. Dit jaar werd een gebrek aan politiek draagvlak als

excuus gebruikt. Vandaag blijkt uit de vragen van de parlementsleden dat er wel degelijk een politiek draagvlak is. De HVV zal dat voorstel dus opnieuw indienen, samen met het verslag van deze vergadering.

In een ledenenquête van 2017 zeggen jagers van de 55 responderende WBE's met eigen middelen 413,7 hectare fauna ingezaaid en 50,4 km heggen en 28.007 struiken aangeplant te hebben. In sommige gevallen ter vervanging van wat de beheerder van bijvoorbeeld de waterloop weggemaaid had. Soms werden aanplantingen van de jagers trouwens ook weggemaaid. Bij de beheerovereenkomsten wordt er 14 miljoen euro gegeven voor 7000 hectare terreininspanningen. Hij vraagt te evalueren of het beheer van de gemeenten naar de provincies overbrengen wel een goede zet geweest is en of er geen lijst beleidsaanbevelingen moet komen voor de provincies. Naast met aanplantingen houden de jagers de soort in stand met bijvoeders, waarvan het nut bewezen is in wetenschappelijke studies en door terreinervaring. Hij nodigt de parlementsleden uit om die inspanningen te komen bekijken.

Dat er van de 850.000 hectare ingekleurd als jachtgebied, 650.000 hectare open ruimte is, is louter een feit om aan te halen dat de jagers een groot deel open ruimte beheren. Het zou jammer zijn als hun inspanningen verdwijnen. De negatieve trend na een jachtverbod in andere landen, bewijst het reële gevaar daarvan. De lichte positieve knik is nog niet statistisch significant, maar het kan het begin zijn van een positieve trend. Het dalingspercentage bepaalt in welke beschermingscategorie de soort terecht komt, tussen 42 en 68 procent betekent dat een soort bedreigd, zeldzaam of bijna in gevaar is.

Laagdrempelige translocaties staan ook op de set van maatregelen van de International Union for Conservation of Nature (IUCN). Het is inderdaad een zware maatregel, waar weinig jagers toe bereid zijn. De HVV stelt zeker niet voor om gekweekte patrijzen uit te zetten maar wel om jachtgroepen bereid te vinden om kluchten wilde patrijzen niet af te schieten maar te vangen en elders in Vlaanderen uit te zetten. De translocatie zelf willen de jagers niet doen, om geen waan over illegaal uitzetten te creëren. Het INBO of Natuurpunt zijn daar beter voor geplaatst.

Het soortenbeschermingsprogramma voor de akkervogels is een consensustekst van alle partners, waarin die het eens zijn om vooral in te zetten op habitatverbetering. Hij hoopt dat dit de kiem is voor verdere samenwerking. Hij vraagt de andere betrokkenen, jacht-, landbouw- en natuursector om samen een advies met beleidsaanbevelingen over de patrijs op te stellen. Deze hoorzitting mag niet het eindpunt zijn.

Bart Coghe vraagt om het bermbeheer vijftien dagen te verlaten en minimaal op 15 tot 20 centimeter hoogte te maaien zodat de nesten kunnen overleven. Minister Hilde Crevits zou de landbouwsector de richtlijn kunnen geven om van binnen naar buiten te maaien. Die twee kleine ingrepen kosten geen geld en kunnen een groot verschil maken.

IV. Aanvullende vragen en antwoorden

1. Vragen

Mieke Schauvliege vraagt te bevestigen dat het droge voorjaar de reden is dat de patrijs het iets beter doet. Het INBO gaat uit van de meest gunstige inschatting om de soort als kwetsbaar te klasseren op de Rode Lijst. Met meer voorzichtigere ramingen is de soort bedreigd. Iedereen is het inderdaad eens dat habitattherstel wezenlijk is, maar de soort met alle inspanningen beschermen en dan jacht toestaan, is contraproductief. Zijn, als de landbouwers meewerken, de inspanningen

van de jagers nodig om het landschap te herstellen? De jacht schorsen, de habitat herstellen en als de populatie voldoende groot is, de jacht opnieuw toestaan, is voor de spreker een te overwegen conclusie. Jacht combineren met habitatherstel is absurd. In de commissie Landbouw heeft ze al vaak gepleit voor investeringen in het herstel van het landbouwlandschap en het verhogen van de biodiversiteit. Ze hoopt dat de parlementsleden die er vandaag voor pleiten ook in de commissie Landbouw dat pleidooi zullen steunen.

Bruno Tobback vindt het een goede suggestie om de beslissing om te jagen te laten afhangen van trendbepalingen op een hoger niveau, bijvoorbeeld de provincie. Is dat in Vlaanderen mogelijk als alternatief voor de huidige tellingen per WBE van het aantal koppels per 100 hectare? Dat zou verschillen tussen de WBE's of absurde cijfers vermijden. Is de trend positief, dan kan er gejaagd worden, anders niet.

Steven Coenegrachts informeert of de beheersdaden van jagers de populatie vooruithelpen. Wat is de impact als die wegvallen? In natuurgebieden zijn geen pesticiden en wordt niet gejaagd. Hij wil graag weten hoe de patrijzenpopulatie het daar doet. Zijn er in het buitenland meer geschikte landbouwmodellen voor de patrijs?

Tinne Rombouts vraagt naar de impact per beheersmaatregel. Ze vraagt de maatregelen zonder vooringenomenheid te beoordelen maar ook de juiste definitie te hanteren. Translocatie is niet het uitzetten van tamme patrijzen maar het verplaatsen van wilde populaties. De uitdagingen zijn groot, het is zaak ervoor te zorgen dat zoveel mogelijk groepen hun steentje bijdragen. Ze informeert voorts of er in natuurgebieden beheersmaatregelen voor de patrijs genomen worden.

Ze pleit voor correcte informatie. Trendbepalingen zijn niet geschikt om het aantal koppels patrijzen te bepalen en dat moet ook duidelijk zijn in de communicatie. Hoe zit het met de foutmarges ervan? Zijn ze betrouwbaar om beleid op te bouwen? Het moment van de telling is niet ideaal voor de patrijs. Heeft dat een impact? De tellingen per WBE zijn tijdrovend maar leveren een schat aan detailinformatie op. Het is zaak dat te koesteren en zelfs uit te bouwen. Het is voor de overheid onbetaalbaar om dergelijke gedetailleerde gegevens zelf te verzamelen.

Piet De Bruyn vindt de suggesties over het bermbeheer waardevol. Met kleine aanpassingen kan er grote winst geboekt worden voor de biodiversiteit. Deze commissie heeft dat trouwens al eens besproken. Op korte termijn moet er een objectief instrument komen met trends en tellingen en de verhoudingen tussen beide. Op middellange en lange termijn is habitatherstel het doel. Daarvoor zijn er verschillende maatregelen mogelijk. Het is zaak de effectiviteit van elk ervan te kennen. Kunnen enkel de landbouwers beroep doen op niet-productieve investeringen van het GLB? Voor de spreker zouden ook anderen die moeten kunnen aanvragen. Dat debat moet worden gevoerd in de commissie Landbouw. De minister heeft zich bereid verklaard alle relevante onderzoeken en gegevens daarvoor te delen met die commissie.

Aan het INBO vraagt hij of genetische contaminatie niet alleen de populatie verzwakt maar ook kan leiden tot het verdwijnen ervan. Van de HVV wil hij weten of minister Zuhail Demir de jacht terecht geschorst heeft in het gebied waar patrijzen illegaal uitgezet waren. Of vindt de vereniging die maatregel disproportioneel? Hoe vaak gebeuren uitzettingen volgens de diverse hier gehoorde instanties, het INBO vanuit wetenschappelijke invalshoek, Natuurpunt, Vogelbescherming Vlaanderen en HVV vanuit hun ervaring? Is het een marginaal of wezenlijk probleem?

Leo Pieters suggereert om bij het overleg de landbouworganisaties, de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten en de Vereniging van de Vlaamse Provincies te betrekken. Eens alle actoren het eens zijn over het te voeren beleid, is het aan de overheid hen te horen. Elke grondeigenaar heeft wel iets uit de grond te halen,

Natuurpunt natuurwaarde en toegankelijkheid, de landbouwers een inkomen, de jager de jacht. Het INBO is geen eigenaar, het ANB wel. Is dat een deel van het probleem? Is het niet nodig de habitat te beschermen op terreinen waar er geen jacht is door daar eventueel ook jacht toe te staan?

2. Antwoorden

Thomas Scheppers zegt dat de kwalificatie op de Rode Lijst afhangt van de trend van de voorbije tien jaar. Een trendschatting houdt altijd een graad van onzekerheid in, daarom wordt er gewerkt met een betrouwbaarheidsinterval. Het INBO neemt de bovenkant van het interval als maat. Op basis daarvan is de patrijs ingedeeld als kwetsbaar. Als het gemiddelde of de onderkant van het interval in aanmerking was genomen, zou de patrijs in de categorie bedreigd zitten. Ook in het tijdsinterval 2009-2019 is de patrijs in het meest gunstige scenario kwetsbaar.

Het INBO heeft geen data over de beheermaatregelen, dus weet niet in welke mate de landbouwer door de jagers overtuigd is om erop in te tekenen. Evenmin weet het hoeveel gronden de jagers bezitten, noch hoeveel inspanningen ze doen. Allicht kunnen de jagers bijdragen, maar hoe zich dat verhoudt tot de andere maatregelen, ook daarover heeft het INBO geen cijfers. Hoe om te gaan met die onzekerheid, is een politieke keuze. Hoe te monitoren is eveneens een beleidskeuze. Voorjaarsstellingen per WBE zijn praktisch moeilijk haalbaar en duur. Trendbepalingen zijn eenvoudiger. Dan rest nog het niveau waarop de monitoring gebeurt. West-Vlaanderen is het laatste bolwerk van de patrijs met een redelijk stabiele populatie. De andere provincies gaan veel sterker achteruit. In provincies waar de trend sterk daalt, kan de jacht bijvoorbeeld verboden worden. Detailmetingen kunnen dan beperkt worden tot gebieden waar de trend positief is.

De voorjaarsstand geeft slechts een eerste richtsnoer of er gejaagd kan worden. De najaarsstellingen worden gebruikt om, op basis van de aanwas, het afschot te bepalen in gebieden waar mag gejaagd worden. Ook die tellingen zijn echter niet meer dan richtinggevend. Een gebiedsdekkende najaarsstelling is niet nodig.

Welke gegevens nodig zijn, hangt af van wat het beleid beslist. Als de jacht volledig verboden of toegestaan wordt, volstaat allicht de trend op Vlaams niveau en de afschotcijfers. Hoe meer variatie per gebied, hoe meer er van de jagers tellingen zullen worden gevraagd en hoe meer inspanningen nodig zijn om die tellingen te valideren. De hamvraag is of dat de inspanningen en de middelen waard is.

Niet alleen de trends maar ook de aantalschattingen hebben een betrouwbaarheidsinterval. Het is niet zo dat bij elke telling elke patrijs ook gezien wordt. Daarom moeten de tellingen herhaald worden en geïnterpreteerd worden op hun betrouwbaarheid. Omdat het INBO niet weet hoe de tellingen gebeuren, kan het de betrouwbaarheid niet bepalen. De methode beschreven door Bart Coghe, is gebaseerd op de wetgeving en afgesproken met het INBO. Of de andere 181 WBE's sinds 2018 op die manier tellen, daar moet de HVV maar duidelijkheid over brengen. Daarbij komt dat het INBO niet alle cijfers doorgespeeld krijgt. Sommige WBE's tellen allicht consciëntieus maar er zijn aanwijzingen dat ze dat niet allemaal doen. Het is zaak te bepalen hoe daarmee omgegaan wordt.

Het INBO doet enkel uitspraken op basis van cijfers en heeft geen cijfers over het aantal uitzettingen. Hoe groot het probleem is, weet hij dus niet. De negatieve effecten zijn echter wel bekend: genetische vervuiling maar vooral dat de jager wilde patrijzen mee afschiet met de uitgezette. Dat is de reden waarom er in het Verenigd Koninkrijk waarschuwingssystemen zijn opdat jagers de wilde grijze patrijzen niet samen met de rode uitgezette patrijzen afschieten. Uitgezette patrijzen hebben minder overlevingskansen, wat hen voor herintroductie minder geschikt maakt. Vooraleer wilde patrijzen verplaatst worden, moet de habitat opnieuw voor

hen geschikt gemaakt worden. Er zijn immers redenen waarom de soort in dat gebied het niet goed doet. Samen met het ANB heeft het INBO recent een rapport over introducties en translocaties van soorten gemaakt. Hij raadt de parlementsleden de lectuur daarvan aan. Er staan bijvoorbeeld nog wel wat meer randvoorwaarden in.

De patrijs veroorzaakt geen schade zoals het everzwijn. Dat er in bepaalde zones geen everzwijnen gejaagd worden, heeft een impact op de omliggende gebieden. Dat er in bepaalde gebieden, privé of openbaar, geen jacht is op de patrijs, is gewoon positief voor de populatie. Predatorcontrole moet echter wel gebiedsdekkend zijn. In vergelijking met de jachtterreinen is er veel minder landbouw in natuurgebied, dus minder geschikte biotopen voor de patrijs. Het is dus niet mogelijk natuurgebieden en jachtterreinen zo maar te vergelijken.

In zijn rapport heeft het INBO bewust de rol van de predatorcontrole beperkt gehouden. Er is immers geen eensgezindheid: sommige publicaties tonen de voordelen aan, andere wijzen op de nadelen. Hij vermoedt dat nog meer wetenschappelijk onderzoek niet zal bijdragen tot een oplossing. Het is zaak eerst te bepalen waar Vlaanderen heen wil met de predatorcontrole. Er zijn immers meerdere natuurlijke vijanden van de patrijs, waarvan sommige bejaagbaar, andere niet. De andere jachtregels, maar ook het andere ecosysteem maken het ook moeilijk om te vergelijken met het buitenland. De predatorcontrole in het Verenigd Koninkrijk is ruimer, qua jaagrechten, qua soorten en qua middelen.

Predatie is toegenomen omdat het landschap uitgekleed is. De populatie van verschillende predatoren is echter ook toegenomen omdat ze minder bestreden worden. Ook dit is een complex verhaal waarbij verschillende factoren tegen elkaar moeten worden afgewogen.

Tinne Rombouts weet dat net in West-Vlaanderen het kleinste aantal bossen, stroken, perceelranden zijn. Waarom is de populatie van de patrijzen daar dan het grootst? Er moeten dan toch andere factoren dan de achteruitgang van de habitat spelen?

Thomas Scheppers beaamt dat er in West-Vlaanderen meer patrijzen zitten. Tot 2013 was de trend van het afschot in Oost- en West-Vlaanderen stabiel dan elders. Daarom heeft het INBO toen gesuggereerd om de jacht te sluiten in de andere Vlaamse provincies. Ondertussen is de populatie in West- en Oost-Vlaanderen ook verder achteruitgegaan.

Jan Rodts zegt dat Vogelbescherming Vlaanderen geen terreinbeherende vereniging is. De enkele natuurrezervaten die het wel bezit, zijn buitendijkse schorregieden langs de Schelde, geen patrijzenhabitats. Het is moeilijk te bepalen hoeveel patrijzen er precies uitgezet worden. Vogelbescherming Vlaanderen komt vaak in aanraking met illegale activiteiten, zowel van jagers als van vogelvangsters. Hij vreest dat het maar het topje van de ijsberg is. Hoewel een arrest van de Raad van State in 2016 het uitzetten van fazanten verbodt, gebeurt het nog massaal. Hetzelfde geldt voor het uitzetten van eenden voor een weinig weidelijke en sportieve jacht. Tien jaar geleden werden er ook al patrijzen uitgezet. De natuurinspectie van het ANB blijft ondanks enkele recente aanwervingen onderbemand en komt enkel ter plaatse als er kans bestaat om op heterdaad te betrappen. Het is dus niet gemakkelijk een overtreding te laten vaststellen door een officiële instantie. Het was dus een kwestie van geluk dat het in Veurne en in de Moeren gelukt is.

Het uitzetten van dieren ten behoeve van de jacht is regiogebonden. De gebieden langs de Schelde in Klein-Brabant zijn bekend als het mekka van fazantenuitzetting. Het gaat jaarlijks om duizenden fazanten. Hij pleit voor extra middelen en mankracht voor de natuurinspectie. Bij Vlaamse kerkuilen gaat genencontaminatie

over exotische soorten, zoals roetkerkuilen, die zich voortplanten met de inheemse populatie. Hoe dat precies bij patrijzen zit, weet hij niet. Net daarom zou er een onderzoek moeten komen met als doel een DNA-profiel voor de patrijs op te maken.

Door de teloorgang van de habitat gaan ook andere soorten die niet bejaagd worden zoals de veldleeuwerik en de wulp, achteruit en dreigen te verdwijnen. Het is echter zaak elke negatieve invloed op elke soort te beperken, bij de patrijs ook de jacht. Voor habitat herstel zijn grote gezamenlijke inspanningen nodig van alle actoren.

Freek Verdonckt merkt dat Mieke Schauvliege ervan uitgaat dat er consensus is over biodiversiteit in landbouwgebied. Een en ander hangt af van de vrijblijvendheid van maatregelen. De inzet van dat debat is hier vandaag gebleken. In principe is het jagen op patrijzen niet nodig, maar de jacht als plattelandssector is wel degelijk nodig. Jagers hebben een belangrijke rol in het herstel van die permanente infrastructuur, in het omvormen van de oude jagersbosjes, bijvoorbeeld dennen-aanplant tot bramenstruweel. Bij een schorsing van de jacht is het dus belangrijk heropening als mogelijkheid te behouden, op voorwaarde dat de populatie het heel goed doet. Als de jagers echt de akkervogels genegen zijn, kan hij niet geloven dat ze een soort laten vallen omdat ze er niet meer op mogen jagen.

Een groot deel van de natuurreservaten zijn geen habitat van patrijzen. Heel wat natuurgebieden zijn in het versnipperde Vlaanderen oude cultuurlandschappen, in onmiddellijk contact met landbouwgebieden. Die vormen een complementair habitat, een refugium voor soorten als de patrijs. De grote uitdaging is dan ook de dooradering van het landbouwgebied, wat slechts een beperkte oppervlakte vergt. Een optie zijn ook akkerreservaten in landbouwgebied, die een weldadig effect hebben op akkervogelsoorten waaronder de patrijs. Eigenlijk is een combinatie nodig: dooradering, akkerreservaten, tijdelijke en dynamische maatregelen, eco-regelingen, positieve discriminatie van akkervogelvriendelijke teelten enzovoort.

Op enkele van de bestaande akkerreservaten staan cameraatjes, onder meer om grauwe gorzen te monitoren. Geregeld worden er ook patrijzen gefilmd, waaronder exemplaren met een plastic ring. Geregeld meldt de achterban van Natuurpunt bijvoorbeeld aan de natuurstudiegroepen het plotse verschijnen van grote aantallen patrijzen. Dat zegt natuurlijk niets over de omvang van het probleem maar duidt wel op het belang van een onafhankelijke controle. Als dat genetica op steekproefbasis is, dan is hij daar voorstander van. Dat neemt de verdachtmakingen weg en zorgt voor risicoanalyses waarop dan gerichte terreincontroles kunnen worden gebaseerd.

In het Verenigd Koninkrijk worden elk jaar 50 miljoen fazanten en rode patrijzen uitgezet, in biomassa het equivalent van 10.000 olifanten. Het uitzetten van rode patrijzen in Vlaanderen toestaan zodat jagers bij het afschot het onderscheid met de inheemse soorten kunnen maken, lijkt hem geen goed idee.

Natuurpunt is grote voorstander van wat in de beleidsnota Omgeving staat, namelijk een performant meetsysteem voor biodiversiteit in landbouwgebied. Dat zou het niet alleen mogelijk maken de ontwikkelingen van natuur en soorten als de patrijs te volgen, maar ook de maatschappelijke verdienste van het landbouwbeleid in het herstel van de biodiversiteit te beoordelen. Uiteraard vergt het opzetten en onderhouden van een meetsysteem tijd en geld.

Dieter De Mets vindt de maatregel van minister Zuhair Demir om de jacht te sluiten disproportioneel. Heel wat goedmenende jagers worden erdoor getroffen. Het dossier is nog niet bij het parket, er is nog geen gerechtelijke uitspraak, het onderzoek loopt nog. Het Jachtvoorwaardenbesluit geeft de WBE's geen mogelijkheden om

tegen illegale uitzettingen op te treden. Als ze dat wel zouden kunnen en niet doet, valt er iets te zeggen voor een maatregel door de minister, maar ook dan kan de WBE geen weet hebben van de acties van elk individu op haar terreinen. Ook de HVV heeft geen zicht op de omvang van illegale wilduitzettingen. Ook zij is aangevoerd op de pv's. In Vlaanderen zijn er ongeveer 6000 jachtrevieren. Afgezet tegen het aantal pv's lijkt het dus om een minoriteit te gaan. De HVV zal zich blijven verzetten tegen die praktijken en zich als benadeelde partij registreren.

Translocatie is niet zaligmakend. Op ongunstige locaties zoals een uitgekleeft maislandschap is dat onzinnig. Er bestaan voldoende relatief gunstige habitats waar het wel kan. Predatorcontrole heeft voor- en tegenstanders. In het kader van natuurherstel is het blijkbaar wel aanvaardbaar. In het soortenbeschermingsprogramma voor de hamster werd aan de jagers gevraagd de vossenpopulatie in de nabijheid van Widooie kort te houden. Voor de bescherming van een jachtwildsoort is dat blijkbaar niet aanvaardbaar. Veel Nederlandse natuurgebieden stappen over van herstelplannen op managementsplannen, waarin predatiecontrole een element is. In Friesland is er gestart met het actief bestrijden van steenmarters in weidevogelgebieden. Waarom dat spoor niet onderzoeken in Vlaanderen? Voorts suggereert hij te onderzoeken of de huidige subsidies voor fauna-akkeronvriendelijke teelten niet naar faunavriendelijke teelten kunnen worden afgeleid.

De inspanningen van de jagers passen inderdaad in een terugverdienmodel. Kunnen jagen op patrijzen is wat de jager wil in ruil voor zijn ecosysteemdiensten. Voor hazen, een soort die het goed doet, hoeft hij minder inspanningen te doen. Als predatorcontrole gefocust wordt in de buurt van kleine landschapselementen, valt die allicht deels weg in open gebied. De patrijzen doet het goed in West-Vlaanderen omdat de soort daar nog een leefbare populatiedensiteit heeft. Van oudsher is er daar patrijzenjacht. Jagers hebben zich actief ingezet, met initiatieven als het patrijzenproject. Allicht is een andere reden dat er in West-Vlaanderen meer granen geteeld worden en in andere provincies meer mais. Graanteelten zijn de ideale habitat voor niet alleen de patrijzen, maar ook voor de grauwe gors en andere soorten.

Gwenny DE VROE,
voorzitter

Mieke SCHAUVLIEGE
Piet DE BRUYN,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

ABV	Algemene Broedvogelmonitoring Vlaanderen
ANB	Agentschap voor Natuur en Bos
CFI	Chick Food Index
DNA	Desoxyribo Nucleic Acid (desoxyribonucleïnezuur)
GLB	gemeenschappelijk landbouwbeleid
HVV	Hubertus Vereniging Vlaanderen
INBO	Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek
Interreg	communautair initiatief van de Europese Commissie
IUCN	International Union for Conservation of Nature
NABU	Naturschutzbund Deutschland
pv	proces-verbaal
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
VRT	Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie
vzw	vereniging zonder winstoogmerk
WBE	wildbeheereenheid